

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 29. (89.) ÉVF. • 5. SZÁM • 2019. MÁJUS • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Helyünk a világban

● Az ébredés, az újrakezdés az élet alapvető sajátossága. Az életé, amelynek mi is részesei vagyunk. Bár lebírni a környezetet, embertársainkat és a természetet néha könnyebb, mint visszatálatni lelkünk elevenségéhez, a bennünk szunnyadó isteni szikrához.

Pedig létünk alapköve az emberek közössége – a természet ajándékai nélkül testünk elpusztul, lelkünk elsorvad. Nemcsak az eledel s a közösség, de a szépség, a fenséges is a természet kincseiből fakad számunkra.

A főlénk tornyosuló hegyek, a méltósággal lépkedő szarvas, a pazarul illatozó ibolya, a felhőkön átsugárzó napfény, a lenyűgöző műalkotás egyként a lélek eledele. Valahányszor felelőtlenül pusztítunk, lelkünk szegénységi bizonyítványát állítjuk ki, s észre sem vesszük, de lassan önmagunkat is a pusztulásba döntjük.

Hát legyünk bátrak, s tárjuk ki szelíden lelkünk kapuit a megújulás előtt, a lelki vakság helyett csodálkozunk rá a világra s felebarátainkra!

A tartalomból:

Tudatosan óvni a teremtett világot

4

Denevérek – az otthon-szeretet mintapéldái

5

Iskolahét a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumban

8

A reformkori utazó, turista, egyházdiplomata

10

Délutáni iskola Fiatsfalván

18

„Ébredj már, ébredj már, kelj föl, Jeruzsálem!” (Ézs 51,17a)

● **Hármas kötetbemutatóra került sor április 4-én a Vallásszabadság Házában.** Az esemény alkalmából Kovács Sándor teológiai tanár köszöntötte a meghívottakat, majd bemutatta a szerzőket, kiemelve a kötetek jelentőségét. *Bogáti Fazakas Miklós históriás énekeit és bibliai parafrázisait* (Budapest, Balassi Kiadó, 2018), *Pirnát Antal kiadatlan tanulmányait* (Budapest, Reciti Kiadó, 2018) és Túri Tamás *Textustól a kontextusig* (Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár, 2018) könyvét Ács Pál, Balázs Mihály, Szentmártoni Szabó Géza és Túri Tamás mutatta be kerekasztal-beszélgetés formájában. A kötetek a Balassi Kiadó, a Reciti Kiadó, illetve a Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára és Nagykönyvtára kiadványai gondozásában jelentek meg.

● **Április 8-án zajlott a Valláskutató Intézet bemutatkozó rendezvénye a Vallásszabadság Házában.** Köszöntőt mondott Bálint Benczédi Ferenc püspök, majd Czire Szabolcs teológiai tanár, intézetvezető ismertette a Valláskutató Intézet céljait, végezetül Kiss Dénes egyetemi oktató, szociológus, az intézet kutatási igazgatója megtartotta az intézet bemutatkozó előadását *Merre tart a vallásosság? – Vallási helyzetkép és a vallási változás irányvonalai* címmel.

● **Április 9–12. között zajlott a II. évnegyedi lelkészi értekezlet, illetve a kis és nagy gyülekezetek lelkészeinek továbbképzője** a lelkész mint vezető témában **Csehétfalván**, a Hagyományos Székely Jövő Központban. Az értekezleten és továbbképzőn mintegy 120 lelkész vett részt.

● **Április 24-én a Tusványos szabadegetem szervezői Végvári vitézek és tarka-barka strófák címmel közös beszélgetésre hívták Fogarason a református gyülekezeti házban** Koppándi Zoltánt, a Délnyugat-Erdélyi Unitárius Szórványegyházközség lelkészét és Szegedi László kőhalmi

református lelkészt, a kőhalmi református szórvány-diákokthon megalapítóját. Moderált András Erika közösségfejlesztő. A beszélgetést Marosán Csaba színművész Dsida Jenő műveiből összeállított egyéni előadása zárta.

● **Április 27-én egyetemes kórustalálkozó zajlott Homoródszentpálon.** Fellépett tizenhárom kórus, a székelyszentmihályi citerazenekar, illetve Szász Csaba és az ifjú gitárosok.

Egyházköri hírek

● **Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör**

Április 12–13. között a Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezete húsvéti adománygyűjtő akciót szervezett Baróton és Sepsiszentgyörgyön. Az összegyűlt tartós élelmiszereket és tisztítószereket a rászorulóknak osztották ki.

Április 20-án a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség ökumenikus zárandoklatot szervezett Kilyénbe. A 10 km-es út célja a fizikai megterhelés és lelki-vallási élmény találkozása, egyensúlyba hozása volt. A templomkertben imaösvényt rendeztek be a szervezők, amelynek stációit egyedül járhatták be a zárandokok. A templomban Garth Davis *Mária Magdolna* című filmjét tekintették meg.

● **Kolozs-Tordai Egyházközség**

Március 31-én Aranyosrákoson került sor az Együtt Isten völgyében közösségi alkalomra. A Balázs Ferenc Népfőiskola meghívottja Balácsi Ágnes, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem adjunktusa volt, aki *Kapcsolatunk a természettel 100 éve és ma* címmel tartott előadást.

A húsvét előtti nagyhéten a kolozsvár-belvárosi egyházközség kórusa április 17-én Kövenden, illetve április 19-én a belvárosi templomban énekelte a Péterffy Gyula-féle Passiót.

● **Marosi Egyházkör**

A marosvásárhely-kövesdombi unitárius templomban március 17-én, a

nemzeti ünnep alkalmából Kerekes Csaba énekező irányításával az egyházközség ifjúsági kórusa és az ifjúsági egyesület tagjai zenés-verses műsorral kedveskedtek a gyülekezetnek. Nagypénteken az egyházközség kórusa előadta Jézus szenvedéstörténetét, a hagyományos unitárius Passiót.

Március 23-án a Csókfalvi Unitárius Egyházközségben 45 őshonos almafát ültettek el az egyház elmúlt évi jubileuma alkalmából. A húsz önkéntes Péter Ödön szakmérnök irányításával dolgozott.

Április 6-án a marosvásárhely-kövesdombi egyházközség 35 tagja, felnőttek és konfirmáltak egynapos egyháztörténelmi kiránduláson vettek részt. Meglátogatták az aranyosgerendi Árpád-kori református templomot, Tordán a felújítás alatt álló unitárius templomot, a vallásszabadság emlékművét, a városi múzeumot, Kolozsváron pedig a János Zsigmond Unitárius Kollégiumot, a Vallásszabadság Házát, a belvárosi unitárius templomot és az óvárost.

● **Székelykeresztúri Egyházkör**

Április 1-jén megkezdték az új napközi építését Székelykeresztúron. Az építkezés a gimnázium telkén, a Pákei-féle épület közvetlen szomszédságában történik. A beruházás a Magyarország Kormánya által folyósított Óvodaépítési Támogatásból valósul meg. Az új ingatlan három tanteremből, egy játszóteremből, ebédlőteremből és egészségügyi elkülönítőből fog állni.

Április 1-jén *Közös népdaléneklés* címmel hagyományteremtő szándékkal hirdetett közösségi eseményt a Csekefalvi Unitárius Nőszövetség. Meghívottja Vida Rozália alsóboldogfalvi lelkész volt, aki a népdaléneklést irányította.

● **Székelyudvarhelyi Egyházkör**

Április 18–19. között a székelykeresztúri kórus lelkészek közreműködésével énekelte a Passiót a székelykeresztúri és a székelyudvarhelyi egyházközségben Tódor Éva énekező irányításával.

LÉLEKKENYÉR

A szelídség boldogsága

KOPPÁNDI
JÚLIA

Vajon valóban boldogok a szelíd emberek? Valóban a szelídeké lesz a föld? Hát nem. Mert a föld azoké, akik hangosabbak, erőszakosabbak, ügyesebben könyökölnek, jobban helyezkednek. Azoké, akik csellel, furfanggal jogtalanul kerülnek előkelő helyekre a ranglistákon. Azok érvényesülnek, akik mások meggörnyedt hátára állva látnak messzebb. A föld azoké, akik küzdenek. Elnyomnak, hogy felülkerekedjenek. Megszégyenítene, hogy megdicsőüljenek. Elgáncsolnak, hogy ők, csakis ők érhessenek mihamarabb célba. A mindenáron-embereké.

Vagy talán mégsem? Talán mégsem. Jézus például folyton arról beszélt, hogy biza mégsem. Történeteiben, példabeszédeiben mindig a kicsik, a gyengének látszók, a sor végén állók lesznek a követendő példák. Nem a farizeus, hanem a vámszedő, aki úgy imádkozott, hogy még szemét sem merte az égre emelni. A lenézett, eretneknek tartott samaritánus. A gyengének tartott gyermekek. A tíz meggyógyított beteg közül hálát adni egyedül visszatérő ember. Nagymámám is folyton erről beszélt, mert meséiben mindig a harmadik királyfi győzedelmeskedett, és mondta, sokszor mondta, hogy Hamupipókének kell lenni, és szelíden válogatni a hamuból a lencsét. Nemecek Ernő is ezt mondta. Ő, akinek mind közül a legkisebb volt a lábnyoma, ő lett a legnagyobb. Akire Estandot kiáltottak, akit víz alá nyomtak, akit a leggyengébbnek tartottak, ő lett a legerősebb.

Bizony igen. Tényleg boldogok a szelídek, bár lehet, hogy nem öröklük a földet. Vagy legalábbis nem úgy, ahogyan azt elsőre gondolnánk. Örökségük egy olyan erkölcsi többlet, egy olyan erő, amely képes lefegyverezni a hatalmasokat, amely szavak nélkül hagyja a legbeszédesebbeket is. Megkapnak mindent, mert semmilyen belső készletet nem érznek arra, hogy birtokoljanak. A szelídség nem gyengeség, nem gyávaság, nem megalázkodás. Sőt! Erő, bátorság. De nem hivalkodó és uralkodni vágyó erő. Nem másokat legyőzni akaró, hanem másokkal szembenézni bíró, mások mellett békességgel megférő bátorság. Az a fajta, akit ha megdobnak kővel, felajánlja utolsó szelet puha kenyérét is. És mindezt álszerénység és hátszándék nélkül.

Nem hivalkodó, mert nem mások figyelméből él. Nem törtető, mert tudja, mindenkinek helye van a nap alatt. Nem durva, mert ismeri a törékeny életben rejlő hatalmas erőt. Nem hangoskodó, mert tudja, üres hordó kong jobban. Nem gőgös, nemcsak azért, mert tudja, üres kalász hordja fenn a fejét, hanem

azért is, mert alázattal, csodálattal fordul a teremtett világ minden alkotóeleme felé. Nem mohó, mert pontosan tudja, annyija van, amennyire valóban szüksége van. Nem akar senkit uralma alá hajtani, mert nem szükséges számára saját erejének visszaigazolása ily torz módon. Nem erőszakos, mert tudja, ki kardot ragad, kard által vész. Nem folyamodik cselekhez, mert hiszi az igazság, a tisztesség egyenes és rövid útját.

És a szelídség nem együgyűség, nem lesajnálni való lassú válaszdő, kinevetni való halk szavúság,

„Boldogok a szelídek, mert ők öröklük a földet.” (Mt 5,5)

nem türelmetlenséget gerjesztő oktalanság. A szelídség bölcsesség, megfontoltság, pártatlan figyelem, okos mérlegelés, a jó, az igaz szem előtt tartása. És gyengédség. Amely mindig megelőlegezi a bizalmat a másik emberben rejlő jóságnak.

Nem tudom, hogy képes leszek-e valaha így élni, csak tudom, hogy így kéne. Vezetőként nem a sor elejére állni, hanem a végére, hogy láthasd azt és azokat, akiket vezetsz. Ha meg elől kell menni, ösvényt vágni, akkor úgy emelni el minden gallyat, ágat, hogy az meg ne sértse a hátam mögött haladót. Nem képmutató, hanem példaértékű életet élni. Samaritánusként vagy harmadik királyfiként lehajolni az út szélén szenvedő emberhez vagy törött szárnyú madárhoz. Akkor sem törni meg, ha a víz alá nyomnak. Mert tudom, hogy az ilyeneké a „föld”. A fele királyság. Mert tudom, hogy csak így nézhetünk egyenes gerinccel szembe a lelkiismeretünkkel, és mondhatjuk Nemecekkel együtt azt, hogy „igen... jó volt”.

Tüntetés a vietnámi háború ellen – Marc Ribaud felv.

Tudatosan óvni a teremtett világot

MIKÓ FERENC

• Ismert környezeti világunk a legrégebb működő rendszer, amit megfigyelhetünk. Káprázatos, ahogy az életet úgy tartja fenn több évmilliárd óta, hogy közben még gyönyörködtet is. Bizonyára azért, mert az Isten alkotása. Az ember mindig is kereste a magyarázatokat, de a világ olyan összetett, hogy minden generáció számára tud még csodákat tartogatni.

A tavaszi természeti megújulással, illetve húsvétal, az örök lét ünnepén keresztül rituálisan is ismételtetjük: a természetben élünk, és ez jelenti a legfőbb erőforrásunkat is.

Nem kérdés, hogy ennek épsége, működése számunkra milyen fontos. A természet adta lehetőségeket a civilizációnk fejlődése következtében egyre jobban kihasználjuk. A fő kérdés a környezetvédelemben csupán az, hogy mennyire tudunk ezekkel gazdálkodni, képesek vagyunk-e önmagunk vagy utódaink számára egy életet biztosító helyet fenntartani, vagy mindent felélünk.

Miért lett ilyen égető kérdés napjainkban a környezetvédelem? Miért érezzük néha úgy, hogy ez egy új divat, amivel talán nem is érdemes foglalkozni?

Én onnan közelíteném meg, hogy a vallásos emberben megszületik a felismerés, hogy létünk és környezetünk az Isten ajándéka, ami hosszú idő óta ingyen táplál és meglep látványával, ízeivel, hangjaival és illataival. Csupán a tudat, hogy egy parányi rész vagyok ebben a csodás rendszerben, segít alázattal fordulni a világ felé, és megőrizni a maga egyediségében.

Ez viszont nem mindig elegendő. Figyelmünket tudatosan kell a környezetvédelem felé fordítanunk, hiszen a mi létünk forog kockán.

Aki vidéken nőtt fel, annak sokkal könnyebb ezt megérezni, mert a kapcsolat közvetlenebb volt. Saját bőrén, testén, házán érezheti az ember, hogy mit tesz a természet, ha azt megfelelő módon tiszteletben tartja, vagy éppen felelőtlenül kihasználja. A föld nem ad annyi termést, ha nem hagyjuk időnként pihenni, a kút elapad, ha a vizet elfecséreljük, az erdő nem növekszik, ha mindent letarolunk.

Nekem nem adatott meg ez a gyermekkori ismeret. A meleg, a villany, az étel mind a pénz függvénye volt, melynek nincs személyisége, arca, lelke. Iskoláskoromban ismertem meg ezt a fajta gondolkodást. A cserkészmozgalom volt az, amely tulajdonképpen tudatosította bennem, hogy Istennel, embertársaimmal és a természettel egy közösségben élünk, amelyet tisztelni és óvni kell a boldog és fenntartható életért. A sorozatos kirándulások, táborok, a természetben való létezés megváltoztatta a nézőpontomat. Most már tudatos védője, őrzője vagyok annak a természetnek, amelyet otthonomnak vallok.

Sajnos vidéken is eltűnni látszik a környezettel kapcsolatos évezredek bölcsesség, és gazdasági mutatók szerint végzik faluhelyen is a munkájukat: már nem csak a mindennapi kenyér és bor a kérdés. Ma termelnek. Az arctalan világnak: eladásra, pénzért.

Mert amíg a két generációval ezelőtt 10 km-es környezetben a són kívül mindent előállítottak, ami a léhez szükséges, ma már minden könnyedén megoldható pénzért. Ha nem sütnék kenyeret, akkor vesznek a boltban; ha óvatlanul kezelték a szőlőt, majd vásárolnak pénzen valami italt.

Néhány évtizeden belül látszólag megszakadt a természettől való függőségünk, és kényelmi okokból is a nagytermelők felvásárlóivá váltunk. Holott a termőföldek határában éljük le életünket. Hiába tudjuk, hogy ez így nem megfelelő, sőt fölöttebb környezet-szennyező – nem teszünk semmit. A mi életünk szintjén a szennyeződés gyorsan leplezhető: a szemetet elviszik *valahova*, a lefolyón *eltűnik* minden, ami a lyukon átfér, a kéményen *elszáll* minden, ami egyszer lángra kapott.

Néhány emberöltővel ezelőtt a tetteink csupán helyi szinten változtatták meg a környezetet. A vadon, az óceán, a levegő tiszta volt és érintetlen. Nem így van ma, amikor az emberi tevékenység néhány évtized alatt globális méretű lett: felkapcsolom a ma már mindenki számára elérhető villanyvilágítást, és a Duna partjára telepített atomerómű melegebb vizet enged a természetbe; felhívom mobilom az unokát, miközben vele egyidős gyermekek bányásszák Kongóban a készülék előállításához elengedhetetlen kobaltot...

A magyarázat egyszerű: a szennyezés, a természet kihasználása, a környezetünkre való hatás sokkal gyorsabb mértékben növekszik, mint ahogy a szokásaink változnak, vagy amilyen ütemben a népi bölcsesség és védekezés kialakul ezzel kapcsolatban.

A megoldások már sokkal összetettebbek. Úgy érzem, hogy a környezetvédelem nem divatos jelenség kellene legyen, hanem tudatos gondolkodásmóddá, cselekedetté kell váljon.

Két fő dolgot tehetünk. Igaz ugyan, hogy a legnagyobb környezetszennyezést a gyárak és az ipari méretű mezőgazdaság okozza, amelyre látszólag nincs hatásunk, mégis a cselekvést a mi szintünkön kell kezdeni. Túl kell lépnünk azon az általános iskolás szinten, hogy ne szemetelj az utcán. Fel kell nőnünk oda, hogy *egyáltalán ne szemeteljünk*. Vagy amit mégis eldobunk, azt szelektíven tegyük, és amit lehet, hasznosítsunk újra, már a lakáson belül. Országunk, mint oly sok dologban, ebben is sereghajtó: a hulladék csupán 13%-át hasznosítják újra, amikor a cél jövőtől

50% lenne. Ezt a számot nem Bukarestben vagy egy megyeszékhelyen állapítják meg; ez az arány a MI, az ÉN bevásárlásomtól és szemeteskosaramtól függ.

Harmadikos diákokkal kiszámoltuk, hogy kisvárosainkban is lehetőség van körülbelül húszféle módon szétválasztani a szemetet. És akkor már nem kell minden nap egy 35 literes meghatározhatatlan összetételű hulladéktól megszabadulni... Most már könnyen beszerezhetjük a lakásba a régi izzószálás helyett a sokkal takarékosabb, led technológián alapuló villanykörteket, hogy az energiával is spóroljunk. Vagy vásárolhatunk helyi termékeket, utazhatunk tömegközlekedéssel és így tovább...

A második nagy feladat: tanítani a következő generációt arra, hogy felismerjék a környezet csodáit, és tiszteljék, óvják a világunkat. Annak érdekében, hogy amikor ők lesznek politikai döntéshozók, akkor az Isten legcsodálatosabb temploma, a mi otthonunk, a természet szempontjából döntsenek, és ne a pillanatnyi haszon szerint. Vagy ha ők lesznek majd gyárigazgatók, figyeljenek, hogy miképpen folyik a termelés.

A világ nem a mi birtokunk, csupán kölcsönkapunk utódainktól. Valami szépet kell átadnunk gyermekeinknek, unokáinknak, hogy ők és az utánuk következők sok millió éven keresztül tavasszal rácsodálkozhassanak a természetre.

Denevérek – az otthonszeretet mintapéldái

BÜCS SZILÁRD LEHEL

• Napjainkban a fiatal nemzedékek kivándorlása folyamatosan jelen levő és talán növekvő probléma Erdély-szerte. Bár külföldön nem szebb (hogy is lehetne szebb Erdélynél?), de lehet, több álláslehetőség van, nagyobb a fizetés, stabilabb a környezet, és sorolhatnánk még a többi klasszikus érvet. Ebben a helyzetben talán érdemes példát vennünk a denevérekről. Igen, a denevérekről, amik babonáink és tudatlanságból fakadó félelmeink szerint „az ördög teremtményei”, amik „a hajunkba ragadnak, és vért szívnak”, és amik „csak piszkolnak”. A denevérekről, amik hazáért, pontosabban otthonszeretetről közölünk bárkinek példát tudnak mutatni.

Kezdjük az elején, az ördöggel. Tudnunk kell, hogy a denevérek már 50–70 millió évvel ezelőtt, a kréta- és paleocén kor élettől és változatosságtól pezsgő erdőben ott repkedtek, amikor a *homo sapiens* még csak evolúciós vázlat sem volt. Szóval a jóval később színpadra lépő ember képzelete szüleményének, az ördögnek köze sem lehetett a denevérekhez. A tudomány jelenleg világviszonylatban körülbelül 1300 különböző denevérfajt tart számon. Ebből a rengeteg fajból csupán három dél-amerikai faj táplálkozik vérrrel, pontosabban háziállatok vagy más, vadon élő állatok vérével. De a denevérfajok között találunk nektárevőt, gyümölcssevőt, és olyat is, ami halakkal táplálkozik. Viszont a legtöbb, mintegy 800 denevérfaj rovarevő.

A rovarevő denevérek pedig nagyon fontosak nekünk, itt, Erdélyben. Az összes európai denevérfaj, beleértve a 32 romániai fajt is, ebbe a csoportba tartozik. Vegyük például a legkisebb itthoni denevérfajt, a közönséges törpedenevért, amely kényelmesen elfér egy gyufásdobozban. Nos, őkelme egyetlen éjszaka alatt több mint 2000 szúnyogot is elfogyaszthat.

Egyedül. Ez pedig egy közepes méretű (mondjuk 200 példányból álló) kolónia esetében kb. 80 000 000 rovar jelent egyetlen év alatt (egészen pontosan áprilistól októberig). Erdélyben pedig több száz ekkora, de akár nagyobb kolónia található. Külföldi kutatók révén ismerünk olyan példát, miszerint egyetlen denevér több mint 5000 szúnyogot fogyasztott el egy éjszaka alatt. A rovarevő denevérek eme korlátlan étvágya pozitív hatással van olyan, az ételmezésünkkel kapcsolatos területekre, mint a kukoricatermesztés vagy a borászat, lévén hogy sok-sok mezőgazdasági kártevőt fogyasztanak el.

A denevérek jelenlétéből származó haszon annyira nyilvánvaló, hogy Nyugat-Európa borászatai mindent megtesznek, hogy minél több denevért csábítsanak borvidékeikre (pl. mesterséges denevérodúk kihelyezésével), csökkentve ezáltal a rovarirtó szerek nem túl ember- és természetbarát használatát. Még a denevérek jelenlétére utaló legkellemetlenebb nyo-

Közönséges és hegyesorrú denevérek szülőkolóniája

Hibernáló kis patkósdenevérek

mok, a padlásokon felgyülemelő guanó (a „piszkolás”) is felhasználható mint természetes trágya kertünkben (természetesen megfelelően hígítva). A guanó tele van olyan, a növények fejlődésében nélkülözhetetlen tápanyagokkal, mint a nitrogén, kálium és foszfor.

Ha messzebb tekintünk, a trópusok felé, ott azt látjuk, hogy az ottani denevérfajok között sok a vegetáriánus: mézet, virágport, gyümölcsöt és magokat esznek. Azáltal, hogy lenyelik, majd kiválasztják a magokat, vagy éppen az arcukra ragadt virágport szállítják egyik virágról a másikra (igen, pont úgy, ahogy nálunk a méhek), nagymértékben hozzájárulnak olyan növény- és gyümölcsfajok elterjedéséhez és terméséhez, mint a banán, avokádó, mangó és a kakaófa. Igen, a kakaófa beporzása által a trópusi denevérek hozzájárulnak ahhoz, hogy kedvenc csokoládénkat könnyűszerrel beszerezhessük.

Mindent egybevetve hasznos, ha denevérek vannak körülöttünk. Annyira hasznos, hogy a denevéreket védenünk kell minden lehetséges eszközzel. És itt,

Barna hosszúfülű denevér

Kereknyergű patkósdenevérek szülőkolóniája

Erdélyben a denevérek védelmére azért is nagy hangsúlyt kell fektetnünk, mert nálunk találhatóak Európa egyes legnagyobb, ha nem a legnagyobb denevércolóniái. Mondhatni, európai nagyhatalom vagyunk denevérek szempontjából. Számos barlangot ismerünk, ahol a denevérek száma könnyedén meghaladja az 5000-et, illetve két olyan helysínről is tudomásunk van az erdélyi hegységekben, ahol a kolóniák létszáma eléri a 100 000 egyedet. De ugyanakkor ismerünk több tíz olyan történelmi jelentőségű épületet (pl. templomokat, kastélyokat) Erdélyben, ahol hatalmas, több száz, néha ezer egyedből álló denevércolóniák laknak. És itt kell szót ejtenünk a denevérek otthonszeretéről.

Mert ezek az épületlakó kolóniák nem véletlenül választották ezeket a történelmi jelentőségű épületeket. Szép és változatos a környék, valószínűleg akad idős erdő, patak vagy tó a közelben. És a harangok fölé vagy a padlásra is ritkán járnak fel az emberek. Ebben a viszonylag zavartalan környezetben a denevérek azt tehetik, amihez a legjobban értenek: ingyen és bérmentve pusztítják a falu, a környék kártevőit. A templompadlásokon lakó kolóniák minden éjszaka ezer és tízezer számra fogyasztják a molylepkéket, szúnyogokat, pókokat és egyéb, nem túl szimpatikus rovarokat. Teszik ezt több évtizede, esetenként több mint egy évszázada. Mi, denevérvédők, félig viccesen, félig komolyan szoktuk emlegetni a helybélieknek, hogy a templomban lakó kolónia valószínűleg a gyülekezet legidősebb, legotthonszeretőbb tagja.

Példaként említhetjük a várfalvi és aranyosrákosi unitárius templomok kolóniáit, a székelymuzsnai erődtemplom több mint ezres nagyságú kolóniáját, de a beszercei evangélikus templom vagy a hidegszamosi ortodox templom kolóniáit is. Az itt lakó kolóniák denevérfajai a romániai törvények alapján védelmet élveznek, és bár itthon nincs eszmei értékük, de magyarországi törvények alapján ezen kolóniák eszmei értéke több tízmillió forint lenne. Nem összesen, hanem egyenként. Viszont míg a barlangok denevérei természetes módon védettek, hiszen a barlangokba

igen kevés ember jut el, addig a templomlakó denevérek kolóniák védelme még mindig bizonytalan. Ismerünk olyan eseteket, ahol a templom padlásán levő kolóniát leégették vagy éppen lefűrészelték (igen, jól olvassák, magát a kolóniát, a denevéreket vízszintesen kettévágták láncfűrészszel!). Ilyen esetek láttán megfordul a fejünkben a kérdés, hogy miért bánunk így gyülekeztünk, környezetünk legidősebb tagjával?

A denevérek, ha nem zavarják, nem üldözik őket, nem akarnak elköltözni. Nem keresnek jobb helyet, nem keresnek jobb körülményeket. Nekik az erdélyi táj teljes mértékben megfelel. Ha van szúnyog és zavartalanság, akkor boldogak. Ha megmarad a templomtorony nyitott ablaka, akkor minden este ki tudnak repülni, megtenni rovartelenítő körúttjukat. És minden évben, a meleg évszakok közeledtével visszaternek hozzánk. Csakúgy, mint a gólyák.

Az épületlakó kolóniák esetében nagyon fontos az is, hogy az esetleges felújítási munkálatokat azokra a periódusokra tervezzük, amikor nincsenek jelen denevérek. Ez legtöbbször azt jelenti, hogy ne a nyári periódusban dolgozzunk, mert ekkortájt van jelen egy nőstényekből és újszülött kölykökből álló szülőkolónia, inkább az őszi, kora tavaszi időszakban renováljuk az épületeket. Fontos azt is tudnunk, hogy a történelmi jelentőségű épületek védelme nem zárja ki az esetlegesen jelen levő denevérek kolónia védelmét.

A denevérek jelenlétét leginkább jelző guanófelhalmozódás, ami az épületek leromlásához vezethet, könnyedén eltakarítható, illetve léteznek nagyon egyszerű épületvédelmi, de ugyanakkor denevérbárat megoldások. Abban az esetben, ha az olvasónak tudomása van erdélyi templomtoronyban, padlásán vagy más épületben tanyázó denevérek kolóniáról, és szükség van szakmai segítségre vagy akár egy szakszerű takarításra, nyugodtan vegye fel a kapcsolatot a kolozsvári székhelyű, de ország szinten tevékenykedő Denevérkutatási és Védelmi Központtal (tel.: 0747 921 684, e-mail: contact@lilieci.ro, honlap: www.lilieci.ro/hu/). A guanó eltakarítása általában azt eredményezi, hogy a közösség jobban elfogadja a kolónia jelenlétét, egyesületünk pedig ingyen és bérmentve (ahogyan a denevérek is fogyasztják a rovarokat) elvégzi ezt a munkát.

Kereknyergű patkósdenevér szülőkolóniája

Törpedenevér – a szerző felvételei

A mítoszok, babonák ideje lejárt. A denevérek nem ragadnak, nem gabalyodnak a hajunkba, és nem szívják a vérünket. Nem az ördög, hanem az evolúció teremtményei. És csak szúnyogokat, rovarokat akarnak fogyasztani. Ha tiszteljük és megbecsüljük őket, ha megóvjuk szálláshelyüket, akkor még sokáig fogják korlátlan étvágyukkal kordában tartani a kártevő rovarok számát. Annak pedig, aki továbbra is azt gondolja, hogy a denevéreknek nincs helyük pl. a templomok padlásán, azt üzenjük, ha egyszer Isten megtűri őket a házában, sok esetben több mint egy évszázada, akkor nekünk, embereknek nincs jogunk ahhoz, hogy felülbíráljuk az Ő döntését.

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

Álljon meg, akit nem kergetnek!

Egyik volt Keresztúr fiúszéki falucskában a lelkész kipróbálta, vajon megterem-e a nemes szőlő a faluban. Be is ültetett egy árnyti te-

rületet, és mit ad Isten, a széltől, fagytól védett völgyben három év múlva szép termés mutatkozott. Erre felfigyelt egy elég rossz hírben álló legényecske, és kora hajnalokon dézsmálni kezdte a szőlőt. A dolog fel is tűnt a gazdának. Egy alkalommal ki is ment a lelkész a

szőlőshöz közeli bokrok mögé, és amint megjelent a jómadár, kergetni kezdte:

– Állj meg, te gazember!

A fiú visszafordulva válaszolta:

– Álljon meg a tiszteletes úr, mert magát nem kergetik!

GÁLFALVI GÁBOR

Iskolahét a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumban

A Berde Mózes Unitárius Gimnázium ebben az iskolai évben március 11–15. között szervezte meg hagyományos iskolaheti programját. A rendhagyó nevelési programokat ciklusonként terveztük úgy, hogy a programkínálat ajándékaiból a diákság mellett lehetőleg az érdeklődő szülők és a pedagógusok is részesülhessenek. A tervezés rendjén központi célunk az volt, hogy a programokkal kilépjünk a hagyományos iskolai keretből, ezért partnereket kerestünk abban, hogy gyermekeink felfedezhessék kisvárosunk sokszínűségét. E helyen is megköszönjük minden vállalkozónak, szülőnek és támogatónak a közösségünkért tett szolgálatát. Helyszüke miatt, igyekeztünk ellenére nem tudjuk kellően részletezni felhalmozott élményeinket, így az alábbiakban a legsikeresebb tevékenységről számolunk be. Az óvodások az ünnepi hétre való tekintettel ifj. Szombatfalvi József lelkésznek köszönhetően a huszárruhával és annak kellékeivel ismerkedhettek. A legkisebbek ellátogattak a Könyvek Biroalmába és felfedezték a városi múzeum rejtélyes termeit. Nagy élmény volt minden kézműves foglalkozás, amely révén a nagy ünnepi felvonulásra készülhettek. Az óvopedagógusok fáradtságot nem ismerve egyengették a legkisebbek világfelfedező egyhetes útját.

Az elemi ciklus kisdíákjai tanítóik irányításával számos látogatást bonyolítottak le a hét folyamán. Felkeresték a gyárat, az intézményeket, meglátogatták néhány szülő munkahelyét. Látogatóban voltak dr. Nagy Zoltán István fogászati rendelőjében, továbbá a Netternél, a Vektornál, a SzélMobnál, a Rollotecnél, a Harmopannál, de voltak a tűzoltóállomáson, a polgármesteri hivatalban, a Küküllő Vendéglőben. Nagylelkű fogadtatásban részesültek a gyermekek a magánháztartásokban is, ahol állatgazdaságot tekintettek meg, vagy éppen a kenyérsütés ritka élményében részesülhettek. Így történt, hogy volt bútorfestés Sándor Erikával, kenyérsütés Barabás mamával, volt kürtöskalácssütés Énlakán a Rafai családnál és állatgazdaság-látogatás Újszékelyen a Jakab családnál.

A gimnáziumi ciklus diákjai sem maradhattak ki az iskolaheti kalandokból, bár a 7–8. osztályosaink három délelőtti próbavizsgálással töltöttek. Az ötödikesek ellátogattak dr. Nagy Zoltán István fogorvos rendelőjébe, ahol ingyenes konzultációban részesültek. Az 5–8. osztályos lányok Voinic Székely Kinga kozmetikus, sminkes szakember irányításával a szépségápolási és öltözködési trükkök rejtelmét fedezték fel. Idén is volt iskolatörténeti vetélkedő és ünnepre hangoló kézműves foglalkozás. A hét folyamán nemek szerinti bontásban foci-, illetve kosárlabda-bajnokságra is sor került. Az 5–6. osztályos tanulók egy élménydús brassói kiránduláson vettek részt, melynek során fejleszt-

hették a földrajzi és biológiai ismereteiket, ugyanakkor gyakorolhatták a román nyelvtudásukat is. Továbbá részt vettek az Erdélyi Ifjúsági Egyesület által felajánlott alternatív nevelési programokon.

A líceumi osztályok programja is igen változatos volt. A hét folyamán számos meghívott látogatott el iskolánkba, hogy panelbeszélgetés vagy előadás formájában betekintést nyújtson az iskolai évek utáni egyetemi életbe, vagy segítséget nyújtson a pályaválasztás göröngyös útján.

A kilencedikesek is voltak a SzélMob vendégei, majd Segesvárra, illetve a kőrspataki Szalmakalap Múzeumba is ellátogattak. A 10. és a 11. osztályosok egy délelőtti Ady Endre emlékének szenteltek. A 11. osztályosok a korábbi években végzett diákok egyetemi bemutatóin vehettek részt. A 11. és 12. osztályosok a Korruptióellenes Hivatal Hargita megyei irodájának munkatársát, Ionică Monica főinspektor preventív jellegű előadását hallgathatták meg, aki kérésünkre beszélt a rendőri pályáról is. A 12. osztályosok egy délelőtti erejéig a brassói Transilvania Műszaki Egyetem vendégei voltak, ahol dr. Mihai Tiberiu Latesz dékánhelyettes nyújtott tájékoztatást az egyetem kínálatáról.

A teljes középiskolás diákság a művelődési otthonban Kolcsár József sepsiszentgyörgyi színművész előadásában tekintette meg a J. D. Salinger *Zabhegyező* című regénye alapján készült egyszemélyes színpadi játékot. Örömmel szolgált, hogy a délelőtti tevékenységünk alkalmával megtisztelt jelenlétével Rafai Emil polgármester is, akinek ezúttal is köszönjük támogató hozzájárulását az esemény megvalósításához.

A csütörtöki napunkat ifjúsági istentisztelettel kezdtük. Ezután Szász István Szilárd doktorandusz tartott előadást *F-észosztás – Eldobom az agyad* címmel, majd Rácz Norbert Zsolt lelkész, püspöki titkár és doktorandusz *Allahu akbar! Az iszlámról szájkosár nélkül* címmel tartott vetített képes előadást.

Az iskolaheti program szerves részét képezte a két magyarországi testvériskola diákközösségének fogadása a Határtalanul projekt keretében. A budapest-rákoskeresztúri Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium 10. osztályosai Baranyai Mihály projektvezető irányításával érkeztek Székelykeresztúrra, a Nyíregyházi

Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium 11. osztályos diákjai Máthé Zoltán projektvezető tanár irányítása alatt csatlakoztak a márciusi iskolaheti és nemzeti ünneplésünkhöz.

Iskolahetünk kiemelkedő pillanata volt a március 13-án szervezett Kozma Ferenc-émlékkonferencia. A konferencia keretében megemlékeztünk a 175 éve született Kozma Ferenc íróról, pedagógusról. A konferencia a Berde Mózes Unitárius Gimnázium, a Molnár István Múzeum és a Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség közös szervezésében valósult meg. A konferencia keretében Kozma Ferenc életpályájáról tartott előadást dr. Pócs Tamás főiskolai és egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Előadásának címe: *Kozma Ferenc kéziratos hagyatéka, különös tekintettel tudományos, iskolaügyi és közművelődési tevékenységére*. A konferencia második előadója

Rácz Norbert Zsolt lelkész, a Magyar Unitárius Egyház püspöki titkárának előadása: *Kozma Ferenc, a valláskutató*. Az előadói minőségben jelen volt az emlékkonferencia két kezdeményezője is, Oláh Sándor társadalomkutató és Boér Hunor könyvtáros, a Székely Nemzeti Múzeum munkatársa. Az előadók sorát Sándor-Zsigmond Ibolya muzeológus, a Molnár István Múzeum munkatársa zárta, aki a Molnár István Múzeumban fellelhető, Kozma Ferenchez köthető tárgyi emlékeket mutatta be a hallgatóság számára.

A konferencia főelőadója dr. Pócs Tamás botanikus akadémikus volt, aki a konferencián Kozma Ferenc dédunokájaként dédapja munkásságát és hagyatékát mutatta be. Dr. Pócs Tamásnak jelentős tudományos munkássága eredményeként számos könyve, sok száz publikációja jelent meg, és sok fontos díj és elismerés tulajdonosa. Az előadó fő kutatási területe a mohák rendszertani és elterjedési viszonyai, a trópusi és sivatagi ökológia és a trópusi Afrika erdővegetációja. Tudományos munkássága során 60 országban folytatott terepkutatásokat, több évet töltött Kelet-Afrikában. Közel százharmincezer növénypéldányt gyűjtött, illetve száznegyven, a tudomány számára új növényfajt írt le. Iskolánk és városunk számára megtisztelő volt társaságának örülni és előadását hallgatni.

A március tizenötödikei felvonulás és ünneplés méltó befejezése volt tartalmas iskolahetünknek. Köszönjük mindenkinek a befektetett munkát és a közösségünknek nyújtott anyagi és erkölcsi támogatást.

LAKATOS SÁNDOR

Gondnok-presbiteri értekezlet Nagyajtán

Március 23-án a nagyajtai unitárius egyházközség közösségi háza, az Áldás Háza szolgált hajlékuk a Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör idei gondnok-presbiteri értekezlete számára. A Brassó és Kovászna megye unitárius egyházközségeit magába foglaló egyházkör 19 egyházközsége közül 17 képviseltette magát az évente egyszer megszervezésre kerülő egyházi fórumon. A találkozón jelen volt az egyházkör teljes elnöksége: Török István esperes, olthévízi lelkész, Erdő B. Vilmos és Demeter Zoltán körü felügyelőgondnokok, Szabó Előd egyházköri jegyző, ürmösi lelkész, illetve Buzogány-Csoma István egyházköri közügyigazgató, szentivánlaborfalvi lelkész. A mintegy hatvan résztvevő a találkozó első felében tartalmas és tanulságos előadásokat hallhatott az egyházközségi tisztségviselők: gondnok, pénztáros, jegyző és keblitanácsos feladatairól, felelőségeiről az egyház-

községek életében, illetve csoportos beszélgetésekre is sor került, amelyek keretében a jelenlévők moderátorok közreműködésével járták körül az egyházközségek keretében születendő döntéshozatalok ideális útját, az egyházközségek keretében zajló vallásos tevékenységek lehetséges változatait, illetve arról is beszélgettek, hogyan érvényesül az egyházkör gyűlekezeteiben az unitárius egyház értékrendje. A találkozó második felében a jelen lévő gondnokok beszámolóit hangzottak el az anya-, leány- és szórványegyházközségek 2018-as tevékenységeiről, megvalósításairól, gondjairól, illetve jövőbeli terveiről.

DEMETER ZOLTÁN

Bölöni Farkas Sándor

A reformkori utazó, turista, egyházdiplomata

MÁTHÉ DÉNES

Bevezető gondolatok

2016 novemberében arról számoltam be az *Unitárius Közlöny* olvasóinak, hogy doktori dolgozat született Aranyosrákosi Székely Sándor (1797–1852) költészetéről. Az unitáriusok számára Székely Sándor elsősorban püspökként ismeretes, aki 1845-től töltötte be ezt az egyházvezetői tisztséget. És azt is sokan tudhatják – főként énekeskönyvünk használói –, hogy egykori előjárónknak igen fontos szerepe volt az 1837-ben kiadott unitárius énekeskönyv megszerkesztésében, új énekszövegek írásában.

Azt azonban nagyon kevesek tudták – s talán ma is kevesen tudják –, hogy a magyar irodalomtörténet eposzköltőként tartja számon a későbbi unitárius püspököt, aki Vörösmarty Mihály *Zalán futása* című műve előtt néhány esztendővel, az 1820-as évek elején a székelyekről írt hőskölteményt. Vörösmarty Mihály Árpád vezér magyarjainak a honfoglalását, Aranyosrákosi Székely Sándor a székelyek honfoglalását dolgozta fel költői művében (*A székelyek Erdélyben*). Erre az utóbbi eposzra összpontosítva Székely Károly marosludasi

magyartanár, a kolozsvári bölcsészkaron működő Hungarológiai Doktori Iskola doktorandusza írt disszertációt, s ezzel egy olyan szerzőt emelt a magyar művelődési élet egyik fókuszába, aki unitáriusként járult hozzá kultúránk gazdagításához.

Most hasonló hírről szeretném tájékoztatni az *Unitárius Közlöny* olvasóit. Néhány évvel ezelőtt Sikó Beáta, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarának akkori magyar szakos magiszteri hallgatója Bölöni Farkas Sándor (1795–1842) közéleti pályáját és nyugat-európai–amerikai útinaplóját választotta doktori dolgozata (*Bölöni Farkas Sándor úti prózájának kontextusai*) témájának. A disszertáció megírására több mint hét esztendőre szánt. Az elkészült dolgozat nyilvános vitájára, melynek nyomán szerzője kitűnő minősítéssel doktori címet szerzett, 2019. március 27-én került sor az említett intézményben.

Közéleti tevékenységéről

Bölöni Farkas Sándor neve ismertebb a magyar kultúrában Aranyosrákosi Székely Sándorénál, az ő tevékenysége ugyanis a szélesebb világi művelődési szférához, Kolozsvár modernizálásához, az erdélyi és magyarországi közgondolkodás demokratizálásához kapcsolódott.

Farkas Sándor Bölönben született 1795-ben székely kisnemesi családban. 1805–1815 között a kolozsvári Unitárius Kollégiumban tanult, filozófiai és teológiai képzésben részesült, majd egy évet a helybeli királyi líceumban jogot hallgatott. Ezt követően egy évet a marosvásárhelyi ítélőtáblán volt joggyakornok Wesselényi Miklóssal, a neves erdélyi reformpolitikuskal együtt, akivel ettől fogva jó baráti viszonyban volt haláláig. 1817-től Kolozsváron a Főkormányzéken (Erdély politikai vezető testületében) jegyzőséget vállalt, ahol évekkel később magasabb beosztásban: fogalmazóként alkalmazták.

1825-ben az ő kezdeményezésére néhány hivatalnoktársával létrehozták a *Gondoskodó Társaságot* (ez volt az első itteni önszervező szervezet, mely hitelező takarékpénztárként működött). 1828-ban a közművelődést serkentő *kaszinó* megszervezését indítványozta, melynek első formája egy *újságolvasó szoba* volt az egyik kolozsvári vendéglőben. 1829-ben a Főkormányzék (Gubernium) kancellárjával, gróf Lázár Lászlóval ismertette egy tudományfejlesztő intézmény, az *Erdélyi Nemzeti Múzeum* megalapításának tervét. Ennek egyik legfontosabb egysége egy kölcsönkönyvtár lett volna, amely elsősorban a magyarországi és az erdélyi nyomdák kiadványaiból, a már működő könyvtárak duplumaiból, az Aranka György által megszervezett, de az 1800-as évek elején megszűnt *Erdélyi Magyar Nyelvművelő Társaság* könyvtárából, levéltárából szerveződött volna, és különféle természettudományos gyűjteményekkel, művészeti adományokkal egészült volna ki (zárójelben megjegy-

zem, hogy e tervezet akkor nem valósult meg. De az 1859-ben, Kolozsváron létrehozott Erdélyi Múzeum-Egyesület, amelynek fő mecénása a református vallású gróf Mikó Imre volt, sok tekintetben Bölöni Farkas Sándor elképzeléseivel egybehangzóan valósult meg. Akkor is elmondható ez, ha gróf Mikó Imréék a maguk elképzelését ültették a gyakorlatba.)

1833-ban a korábbi *újságot* olvasó szoba helyett különálló impozáns épületben a kolozsvári kaszinó is megalakult, több mint 170 részvényessel. 1834-ben Bölöni Farkas Sándor kezdeményezésére indult meg a *Vasárnapi Újság*, melynek szerkesztésére Brassai Sámuel kérték fel.

Közművelődés-szervező tevékenysége mellett igen jelentős Farkas Sándor közírói munkássága is. *Utazás Észak-Amerikában* című, 1834-ben, majd 1835-ben kiadott könyve a 19. századi magyar nyelvű utazási irodalom nyitányát jelenti, amely a nyugati demokráciák ismertetésével fontos szerepet játszott a hazai polgárosodásban. A korszak kettős – kelet, illetve nyugat irányú – politikai és művelődési tájékozódásában a *hazai közösség jelen- és jövőképét* formálta, s ezzel a magyarság *eredetét* kutató törekvéseknek (Kőrösi Csoma Sándor, Vámbéry Ármin, Szentkatolnai Bálint Gábor) új dimenziót és perspektívát adott.

Bölöni Farkas Sándor útinaplójáról

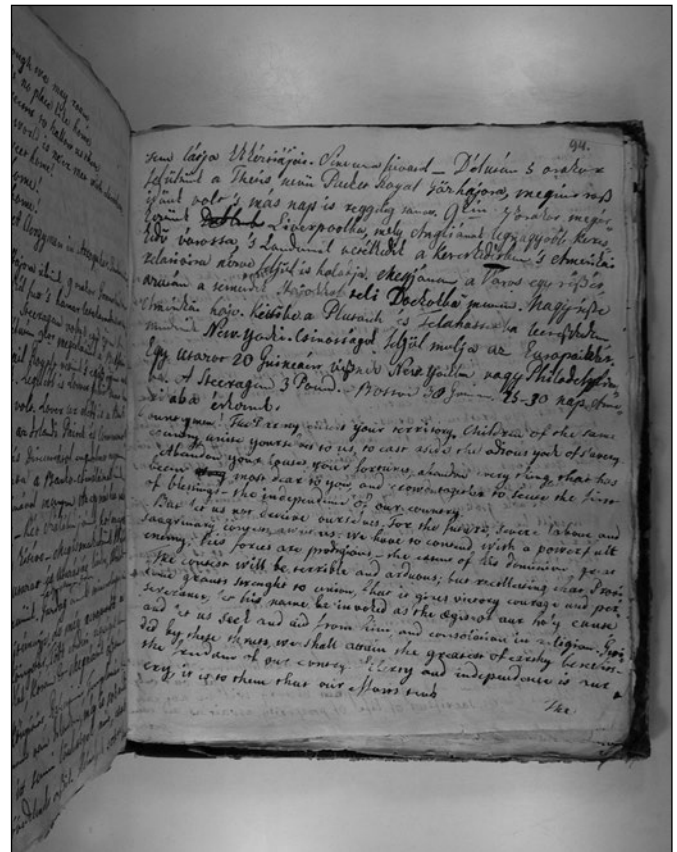
Bölöni Farkas Sándor gróf Béldi Ferenc kísérőjeként indult 1830 őszén Nyugat-Európába s onnan az Amerikai Egyesült Államokba (érintve Kanada délkeleti peremét is), ahonnan 1832 elején érkeztek haza. Utazásukról – amint már említettem – 1834-ben könyvet adott ki, amely rövidesen elfogyott, s amelyet a szokatlanul nagy érdeklődésnek köszönhetően a következő évben ismét kinyomtattak. A kötetről nemcsak Erdélyben, hanem Magyarországon is elismerően nyilatkoztak. Széchenyi Istvánra hivatkozhatunk, aki Bölöni munkáját *közhasznú munkának* nevezte, mert a magyar társadalom polgárosodásának a serkentőjét látta benne. Különös ellentmondása az „értékeléseknek”, hogy a kötet újrakiadását övező lelkesedésben a főkormányzói cenzúra tiltott könyvnek nyilvánította az amerikai útinaplót, annak ellenére, hogy ezt megelőzően a Magyar Tudós Társaság 200 arany jutalomdíjban részesítette.

Bölöni Farkas Sándor nyugat-európai és észak-amerikai útinaplóját a szerző halála után is többször kiadták, és több szempontból ismertették, kommentálták. E folyamatban új szakaszt jelentett, hogy az 1940-es években előkerült a kiadott mű alapját képező kézírásos útijegyzet, s ez lehetővé tette, hogy a kutatók felmérjék és értelmezzék: milyen különbségek vannak a kézirat és a publikált mű között, s ezek az eltérések milyen okokra, megfontolásokra vezethetők

vissza. E feltárás egyik következtetése az volt, hogy Bölöni Farkas Sándor a kiadott műben ideálisabb képet rajzolt az amerikai demokráciáról, mint ahogy azt az eredeti kéziratban tette. Ennek a szépitésnek az okát abban látják az elemzők, hogy a szerzőnek az volt a szándéka: az erdélyi és a magyarországi félféudális körülmények között élő olvasóknak egy olyan társadalmi-politikai példát mutasson, amely a lényegre tekintve követendő eszmény lehet a hazai reformtörekvésekben.

Az ilyen és ehhez hasonló felismerések azonban nem jelentik azt, hogy Bölöni útiprózájának az értelmezése lezárható és félretehető, s hogy nem lehet újat mondani róla. Ennek egyik bizonyossága Sikó Beáta szóban forgó doktori disszertációja, melyről általánosságban az mondható el, hogy alaposan feldolgozza és helyenként kritikailag kezeli témája szakirodalmát. Ismerteti azokat a nézőpontokat, ahonnan az egyes kutatók Farkas Sándor arcképét megrajzolták, és az útinaplóban felvázolt nyugati társadalomrajzot összevetették az általuk rekonstruált nyugat-imázssal, s ezzel együtt a korabeli erdélyi viszonyokról is elmondták a véleményüket. Ezt az igen differenciált és helyenként ellentmondásos, óriási tablót Sikó Beáta tisztességesen és szakszerűen újrajzolta, s közben azt is felmérte, hogy mit adhat ő személyesen hozzá a szükségszerűen heterogén szövegvilághoz.

A dolgozat írója azt jelöli ki a maga számára egyik központi feladatnak, hogy bebizonyítsa: az erdélyi re-

Bölöni Farkas Sándor útinaplója

formkori utazó útirajzának a publikálása elsődlegesen azt a célt szolgálta, hogy a hazai olvasóknak egy polgárosult és demokratikus világról közvetítsen követhető eszméket és hasznosítható információkat. A szerző azzal gazdagítja a Bölöniről alkotott képet, hogy kijelenti: személyében *a reformkori utazó* sajátosságai kiegészültek a 19. századi *turista* jellemzőivel, aki útikalauzzal a kezében keresi fel és szemléli a számára is ajánlott földrajzi, kulturális és egyéb érdekességeket. A Bölöni-portré újabb jegyeként a legújabb egyháztörténeti kutatások – elsősorban Kovács Sándor unitárius teológiai tanár tanulmányai – nyomán az *egyházdiplomata* Bölöni Farkas Sándort állítja elének, aki nem pusztán gróf Béldi Ferenc kísérőjeként, hanem az erdélyi unitárius egyház képviselőjeként is reformkori megbízatást teljesített, mert kapcsolatot épített ki az angliai és az amerikai unitáriusokkal, *s naplójában az erdélyi unitárius vallásszabadság-eszme szellemében* számolt be a nyugat-európai és az amerikai vallási viszonyokról. Dolgozata összegzésében így foglalja össze ezt a rajtot: Bölöni Farkas Sándor portréja „egyaránt magában hordozza a reformkori utazó

jegyeit, a 19. századi turista jellemzőit, illetve az unitárius egyházdiplomata sajátosságait” (197. oldal).

A disszertáció főszövegét követő *Melléletek* közül külön figyelmet érdemel az *1. melléklet*, amely az útinapló második részének betűhú átírata. Ez a leírás a Londonból való elindulástól az Atlanti-óceánon való, 39 napig tartó átvergődésen át az amerikai körút eseményeit rögzíti. Ez a kézirat az Unitárius Egyház levéltári anyagának java részével együtt a Román Akadémia kolozsvári levéltárába került az 1989 előtti központosítás, illetve „megőrzés” következményeként. Ezt azért kell megemlíteni, mert aki kezébe veheti Sikó Beáta dolgozatát – amely a közeljövőben remélhetőleg könyv alakban is eljut az érdeklődőkhöz –, annak nem kell elmennie a kolozsvári Farkas utcai akadémiai levéltárba, ahol sok más dokumentummal együtt ez a kézirat is megtalálható, hogy az eredeti példány szövegét olvashassa. Igaz ugyan, hogy az állam által kisajátított egyházi levéltárakhoz most valamivel könnyebben hozzá lehet férni, mint 1989 előtt, de Sikó Beáta munkája így is „hiányt pótló” a szó szoros értelmében.

I. Küküllő köri sportnap

A tavalyi év őszén Molnár-Kis Sándor désfalvi testnevelő tanár, egyházközségünk keblitanácsosa azzal az ötlettel keresett meg, hogy az egyházkör fiataljainak, egyleteseinek érdemes lenne egy sportrendezvényt szervezni. Sportkedvelő emberként számomra is kecsgető volt az ötlet, és megegyeztünk abban, hogy a 2019-es esztendő elején megszervezzük egy sportnapot. A későbbi beszélgetések, egyeztetések során eldöntöttük, hogy felkérjük a magyarsárosi egyházközséget, segítenének a rendezvény helyszínének biztosításában. Így a helyszín végül Magyarsáros lett, az ot-tani általános iskola műfüves pályája.

A szervezés közben felvettük a kapcsolatot az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet sportfelelősével, Ravasz Leventével, hiszen a rendezvényt elsősorban az egyházkör egyleteseinek szeretnénk volna szervezni. A sportfelelős lelkesen fogadta az ötletet, és a későbbiekben is együttműködtünk. A rendezvény az

I. Küküllő köri sportnap nevet kapta, amely végül március 30-án meg is valósult Magyarsároson.

SZOMBATFALVI CSONGOR

Mivel úgy éreztem, hogy egyrészt érdemes lenne az egyházkör fiataljait, egyleteseit egy kicsit megmozgatni, másrészt egy ilyen jellegű rendezvény jobban összekovácsolhatja az egyházkör egyleteseit, megszerveztük a sportnapot. Örömünkre nagyon sokan jelentkeztek, hiszen tíz csapat is benevezett, amelyből végül nyolcan versenyeztek. Hat fiúcsapat és két lánycsapat mérte össze egymással tudását.

A fiúknál két labdarúgócsoporthoz alakult ki sorshúzás alapján: az A csoportban játszottak az ádámosi, a magyarsárosi és küküllődombói egyletesek, míg a B csoportot a désfalvi, szőkefalvi és marosvásárhelyszabédi egyletesek alkották. Fél kilenckor kezdődött a rendezvény bejelentkezéssel, majd ezt követően a mérkőzésekre került sor. Izgalmas és kielezett összecsapásokat láthattunk, de mindegyiknek megvolt a maga szépsége, és örvendünk, hogy nem történt különösebb sérülés sem.

Az A csoportot a magyarsárosi fiatalok nyerték meg, míg a B csoportból a désfalviak kerültek ki elsőként, így a döntőben e két csapat mérhette össze egymással erejét. A rendezés játékrészben a csapatok egyenlő eredménnyel álltak,

majd a hosszabbításban a désfalvi fiúk 3-1-es összesítéssel legyőzték a magyarsárosi egyleteket. A harmadik-negyedik helyért Szőkefalva Küküllődombóval játszott, amely mérkőzést a szőkefalviak nyertek meg. A ranglista tehát végül így állt össze: I. hely: Désfalva, II. hely: Magyarsáros, III. hely: Szőkefalva.

A zárómérkőzést a két lánycsapat ütközte képezte, amelyen a küküllői egyházkör lányválogatottja és a marosvásárhelyi egyletes lányok harcoltak az első hely megszerzéséért. Szoros mérkőzés után végül a marosvásárhelyiek vihették haza a kupát. A mérkőzések közben mindazok, akik nem versenyeztek, szabad tevékenységeken vehettek részt (pingpong- és tollaslabda-játékokban). A mérkőzések és a díjkiosztó lejárta után közös ebédre került sor, melyet finom bográcsgulyás képezett.

Úgy érzem, hogy eredményes napot zártunk. A fiatalok jól érezték magukat, új barátságok születtek, és reméljük, hogy a jövőben is meg tudjuk szervezni egyházkörünkben e sikeresnek bizonyult rendezvényt.

Köszönünk minden támogatást, amely lehetővé tette a rendezvény létrejöttét. Köszönjük a Küküllői Egyházkör Esperesi Hivatalának az anyagi támogatást, a magyarsárosiaknak a helyszín biztosítását, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet támogatását és minden egyes résztvevő jelenlétét és lelkesedését.

MOLNÁR-KIS SÁNDOR

Háromszéki konfirmandusok találkozója

Március utolsó hétfőjén zajlott a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközségben a Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör konfirmandusainak találkozója, a HÁKÁTÉ. A hétfői eseményen a különböző településekről szinte hatvan ifjú vett részt. Jelen voltak a vargyasi, felsőrákosi, kökösi, árkosi, olthévízi és sepsiszentgyörgyi fiatalok, akik ezen a nyáron készülnek hitükről vallást tenni.

Pénteken a délutáni órákban zenés istentisztelettel nyitottuk meg rendezvényünket, majd Török István esperes köszöntötte az ifjakat, bemutatva a Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör zászlóját, amely a rendezvény jelképévé vált.

A konfirmáció minden fiatal életében lényeges és központi esemény, amely még intenzívebb lehet, ha a közösségi erőt és hitet megtapasztalja, s ennek következtében elköteleződik egyháza, gyülekezete mellett. Fontosnak tartottuk, hogy tegyünk ezért az élményért ez alkalommal is, lehetőséget adva nekik a megismerkedésre, barátkozásra. A foglalkozások, csoportos feladatok, beszélgetések által igyekeztünk olyan hitélményben részesíteni őket, amely meghatározó lehet a későbbiekben a konfirmáció szertartásában, valamint a gyülekezeti életükben is.

A program színessége lehetővé tette, hogy a kátékérdések elmélyítése mellett

megismerjék egyházunk szerkezetét, hitelveit, intézményeit és szervezeteit. Igyekeztünk a kreativitásukat is fejleszteni, melyet főként a „telefon-elvonókúra” tett lehetővé. Ők maguk is meggyőződhetnek arról, milyen jó helyre tartoznak, s az utolsó nap végén kijelenthették, hogy bár függnek a technikai eszközeiktől, s ők is részei ennek a nagy technikai kozmosznak, mégis megéri időnként félretenni azokat, hogy jelen lehessenek a mostban.

A vasárnapi istentiszteleten egymás kezét szorítva imádkoztunk és adtunk hálát a Teremtőnek, hogy lehetőséget adott újra megtapasztalni a szeretetet, az együvé tartozást, s erősítette azt a hitet, mely tündököl lelkünkben. Köszönjük az egyházközség nőszövetségének és szociális bizottságának, valamint az ifjúsági egyleteseknek a segítségét! Köszönjük a szülőknél, hogy ránk bízta gyermekeiket! Legfőképpen a fiataloknak köszönjük, hogy nyitottak voltak arra, hogy együtt éljük át ismét a csodát.

PÉTERFI ÁGNES

Kötések

Családi találkozó és könyvbemutató Vargyason

Talán soha nem volt olyan fontos egy-egy vidéki településen, de városi környezetben sem egy családi találkozó, mint napjainkban, amikor szorosabbra kell vonnunk egymáshoz fűződő kötelékeinket, meg kell éljük azt, hogy mit jelent az igazi összetartozás, nemzeti hovatartozásunk, önazonosságunk ápolása-őrzése. Második alkalommal gyűltek egybe Vargyason néhai Kisgyörgy Sándor (1845–1935) lelkész-esperes

és Kiss Károly (1889–1975) kántortanító, karmester és zeneművelő nótafa rokonai és mindazok, akiket valamilyen szál, valamelyes emlék kötött/köt a település e két jeles személyiségéhez. Egykori jeles néptanítójára emlékezett április 7-én az erdővidéki község. Pontosabban nép- és kántortanítójára, karmesterére, a falu szülőltjére, aki igényes pedagógusként felekezetre való tekintet nélkül tudományra és népzeneire oktatta a fiatalságot, a templomban pedig mint énekvezér, a megtartó egyházi zene révén ványolta egy csokorba a zsenge korú emberöltőket 31 éven át. Kiss Károly születésének 130 éves évfordulóján idézték fel egyre halványuló emlékét az összegyűlt leszármazottak és a néhány matuzsálemi kort megért tanítványa. Többek között jelen volt Vargyas egykori lelkésze, a 102 éves Dimény András, aki kora ellenére is részt vett a család

di találkozón, s akit éppen az ünnepelt Kiss Károly irányított „felsőbb tanulásra”, a lelkesítő pályára felé. Bizonyára dédapjának születésnapja serkentette kutatói és szerkesztői munkára az unoka Kálnoki Kiss Sándor (szül. 1936) budapesti nyugalmazott mérnököt, aki sajtó alá rendezte Kiss Károly saját kezűleg írt és felette olvasmányos, korrajzként is figyelemre méltó emlékiratát [*Ha meghalok, csillag leszek... Kiss Károly kántortanító emlékirata (1889–1975)*, Budapest, 2019]. A Vargyasra tervezett évfordulói alkalmat ezzel a 190 oldalra terjedő kiadvánnyal és a kötet mellé illesztett CD-vel köszöntötte a család. A mez egy 1967-ben, Kolozsvárt orsós szalagra rögzített felvétel digitális másolata, amelyen Kiss Károly Vargyas népének ajánlva éneklő kedvenc dalait – többek között a kötet címadó énekét is.

A találkozó vasárnapi istentisztelettel kezdődött az unitárius templomban. Szószéki beszédében Ilkei Árpád helybeli lelkész a bibliai jó pásztor textusára (Jn 10,14) építkezve rajzolta meg eszményi képét annak a hajdani tanítónak, aki életének tetemes részét áldozta szülőfaluja népének oktatására, nevelésére, a mindennapi életet zenei anyanyelvünk gyakorlásával tette könnyebben elviselhetőbbé a 20. század első felének lelket próbáló zivataros évtizedeiben. A fiatalok és a vargyasi dalárda templomi műsora után az 1996-ban emléktáblával megjelölt egykori kántori lakás elé vonultak, ahol az unoka, Nagyné Kiss Ágnes köszöntötte a jelenlevőket, Tóth Péter gondnok, a Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet, Sütő Levente községi polgármester és a helyi közületek helyezték el az emlékezés koszorúit. Ilkei tiszteletes megáldotta azt a vargyasi földdel töltött dobozt s azt a kopjafát, amit a dédunoka Stankovits Gergő saját kezével faragott azzal a céllal, hogy elhelyezzék Kiss Károlynak a kolozsvári Házsongárdi temetőben levő síremlékén. Ezután Kálnoki Kiss Sándor népes érdeklődők előtt mutatta be a kiadott emlékiratot, tiszteletpéldányokat adott át a rokoni körnek, a vargyasi adatközlőknek, az iskola, az egyházközség és az egyházi könyvtáraknak. Az ünnepi megemlékezés szeretetvendégséggel zárult.

KISGYÖRGY ZOLTÁN

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

Egy diabetikus útja

ANDRÁSI GYÖRGY

Prológus

Az unitárius és szabadelvű egyházak nemzetközi szövetsége (IARF) háromévenként tartotta tartja napjainkban is kongresszusait, leggyakrabban az Észak-amerikai Egyesült Államokban, de a tageszázadok lehetőségei szerint máshol is. Az 1987. évi kongresszus megrendezésére a kaliforniai Palo Altóban került sor, a Stanfordi Egyetem campusában.

Egyházunkat hattagú kis csapat képviselte. Résztvevőink utazási és elszállásolási költségeit az IARF biztosította, főleg az amerikai unitárius univerzalista szövetség pénzbeli támogatásával. A kiutazási útvonal első szakasza Kolozsvárról vonattal indulva, budapesti átszállással Frankfurtba, az IARF főtitkárságának székhelyére vezetett. Itt az éjszakát egy szerényebb szállodában töltöttük, másnap pedig a transz-óceáni repülőjáratral San Franciscóba, majd onnan egy kétnapos berkeley-i teológiai konferencia után, a kongresszus színhelyére, Palo Altóba érkeztünk, ahol részt vettünk a háromnapos kongresszus munkálataiban.

A kongresszus befejeztével, visszafelé is ugyanez volt az útvonal. A Frankfurtban eltöltött éjszaka után meglátogattuk az IARF titkárságát. Miután Klaus Glindemann, az IARF akkori gazdasági és pénzügyeinek intézője eligazított a hazautazási részletekről, Szabó Árpád teológiai tanárunkat és engem félrehívott, és a következőket mondta: a kolozsvári belvárosi unitárius egyházközségnek egy diabetikus szeretnének küldeni, mert a lelkész szerint igény lenne rá a gyermekek valláserkölcsi nevelési tevékenységében. Tisztában vagyunk azzal – mondta Klaus –, hogy a magyar–román határon nagyon szigorúak a vámvizsgálatok, és kétséges, hogy engedélyezik a bevitelét, de arra kért, vállaljuk el, hogy legalább Budapestre elvigyük a készüléket, és majd keressünk lehetőséget, hogy onnan eljusson Kolozsvárra. Talán az is egy megoldás lehetne – folytatta –, ha a magyarországi unitárius egyház vagy egyik egyházközsége hivatalos adományozó iratot állítana ki a kolozsvári egyházközség nevére a diabetikusról, amely által lehetővé válna az átszállítás.

A feladatot elvállaltuk, és Szabó Árpád kérésére én vettem magamhoz a nem éppen kis méretű, de megfelelően becsomagolt diabetikust azzal, hogy saját csomagomként, mint németországi rokonaimtól kapott ajándékot elviszem Budapestig.

Ez is megtörtént. Frankfurtból induló vonatunkkal Bécsen keresztül minden nehézség nélkül elvittük Budapestre a diabetikust. Az izgalmasabb rész azonban

csak ezután kezdődött. El kellene juttatni Kolozsvárra, de hogyan? Úgy tűnt, hogy Szabó Árpádnak jó éjszakaija volt, mert másnap délelőtt azzal állt elő, hogy látogassuk meg a néhai unitárius kántor-tanító, Lőrinczi Mihály leányát, Júliát (Bubát), aki Vékás Domokosnak, a jelenlegi kolozsvári magyar konzulátus főkonzuljának a felesége. Otthonuk az óbudai lakótelep egyik tömbházlakásában volt. Árpád, aki bizonyára ismerte a családot, telefonon bejelentette látogatásunkat.

Vékás Domokosné Lőrinczi Júlia kedvesen fogadott, s miután beszámoltunk a diabetikus Kolozsvárra juttatásával kapcsolatos gondjainkról, azonnal felajánlotta segítségét. Röviden felvázolta, hogy a kolozsvári magyar konzulátus mikrobusza heti rendszerességgel jár Kolozsvár és Budapest között, mivel a konzulátus tisztviselői részére az élelmiszer-ellátást biztosítja, és természetesen a hivatalos diplomáciai és futárszolgálatot is végzi, ezért a határátkelőnél nem kerül vámellenőrzésre. A férje személyi, illetve ruházati dolgait, csomagjait általában ő készíti elő, s majd ő gondoskodik arról, hogy a diabetikus is ezek közé kerüljön. Erről férjének sem kell tudnia, mert bizonyára nem járulna hozzá egy ilyen, nem éppen legális akcióhoz.

A kedves hangulatú beszélgetés után, feketekávékat is elfogyasztva, megnyugodva köszöntünk el, bízva abban, hogy a diabetikus sorsa a megoldás felé közeledik. Másnap ifj. Bencze Márton közreműködésével a diabetikus a konzul asszony óbudai otthonába jutott.

Néhány héttel hazatérésünk után egy számomra ismeretlen úr jelent meg egyházi központunkban (Buba kolozsvári rokona volt, de nevére nem emlékszem). Név szerint engem keresett s az irodámba vezettem, ahol szívélyesen elbeszélgettünk Lőrinczi Mihály egykori kántor-tanítónkról és a beszélgetés során felfedezett közös ismerőseinkről. Miután elköszönt, megkért, hogy kísérjem ki. A folyosóra kiérve, bizalmasan közölte, hogy a „csomag” Budapestről szerencsésen megérkezett, a konzul úr jelenlegi kolozsvári otthonába, amely a Republicii (egykori Majális utca) utca 12. sz. alatti épület egyik előkelő lakásában volt. Utána kell jönni átvételre. Megegyeztünk abban, hogy másnap délelőtt, pontosan 11 órakor saját tulajdonú személygépkocsimmal megyek a konzul Majális utcai lakása közelébe, és az épülettől egy-két házzal távolabb fogok megállni. Ő át fogja adni a csomagot nekem. Külön felhívta a figyelmemet, nagyon pontosan érkezzek, hogy ne kelljen bármelyikünknek is az épület előtt várakozni.

Minden a megbeszéltek szerint történt. Másnap a megbeszél helyen és időben a kis bőröndbe helyezett

diavetítőt átvettem és irodámba vittem, majd üzen-tem Szabó Dezső tiszteletes úrnak, a kolozsvári belvárosi egyházközség lelkészének, hogy küldje át templomgondozóját a csomag után. Így jutott el az IARF frankfurti titkárságából küldött diafilm-vetítő rendeltetési helyére, a kolozsvári belvárosi unitárius egyházközségbe. Bizonyára néhány esztendeig hasznára volt az egyházközségnek, amelyet a vallásórákon alkalmazhatott.

Epilógus

Magyarország kolozsvári konzulátusát a román kormány, a két ország közötti feszültség fokozódása miatt, 1988-ban bezáratta. Ennek következtében Vékás Domokos konzulnak, a konzulátus valamennyi tisztviselőjével együtt, távoznia kellett Kolozsvárról.

A gobelin dicsérete

Gondolom, minden látogatót megérintett beléptekor az az otthoni meleget és meghitt hangulatot árasztó légkör, amelyet a marosvásárhelyi Bolyai téri gyülekezet imatermében március 17-én kiállított kézimunka-gyűjtemény teremtett meg.

Vass Rozália varrott gobelinjeiről van szó. Ez alkalommal szép, színes, de nem harsány virágkompozíciókat, ízlésesen, hangulatában hozzáillő keretben tállalva, emellett pár Ajvazovszkij-féle tengeri tájat, színeiben bravúrosan megoldva egy Van Gogh- és egy Grigorescu-kép jól sikerült kicsinyített mását tekinthetjük meg. Varrott gobelinek, ezt kihangsúlyoznám, ugyanis egy szövés technikát keresztöltéssel leutánzó varrás az, amellyel a kiállított munkák készültek.

Ha a szövésről beszélünk, megállapíthatjuk, hogy a szövés mindenkori az élet tartozéka volt. Kezdetben egyszerű, sima vagy csomózott szövés technikákat alkalmazva ruházkodásra és a napi szükségleteik hasznára készítettek szöveteket elődeink. Ezeket egyszerűbb, majd mind tökéletesebb mintaelemekkel gazdagították. Így alakulhatott ki minden népcsoport saját népművészete. A 13. század táján a ruházkodás-

Az 1989-es kelet-európai változások után néhány évvel, amikor már az országhatárok is átjárhatóvá lettek, a budapesti Nagy Ignác utcai unitárius egyházközség egyik ünnepi rendezvényén találkoztam Vékás Domokossal és kedves nejével, Bubával. Az istentisztelet utáni szeretetvendégségen beszélgetésünk során elmondtam Vékás Domokosnak a diavetítő Frankfurttól Kolozsvárig tartó útját. Ugyan nem volt tudomása róla, de láthatóan tetszett neki a történet, és mosolyogva szólt oda feleségéhez: Buba kedves, hallod, milyen történetet mondott el a tanácsos úr, te tudtál róla? Hát persze hogy tudtam – jött a válasz –, hiszen én szerveztem meg!

Visszaemlékezve erre a rövid kis történetre, hálisan gondolunk néhai Vékás Domokosra, kolozsvári főkonzuli eredményes tevékenységére és özvegyére, Vékás Domokosné Lőrinczi Júliára (Bubára), és ezúton is hálás köszönetet mondunk a segítségükért.

ra szánt szövetek mellett a várak, paloták, kastélyok és templomok belső díszítésére hatalmas méretű kárpitokat készítettek megrendelésre a takácsműhelyek, manufaktúrák.

A kartonok megtervezésére ismert művészeket kértek fel. A szövőmesterek nevét kevésbé őrizte meg az utókor. Híres takácsműhelyek voltak Lyonban, Párizsban. A 15. században Brüsszel lett a központ.

Egy ilyen nagy manufaktúra tulajdonosa volt egy Gobelin nevű úr, az utókor az ő nevével illette azt a szövés technikát, amellyel abban az időben a falikárpitok készültek. A 20. századi iparosodással a kézi szövést átvette a gép, majd a lyukkártya feltalálásával az egész folyamatot automatizálták.

A szecsesszió (20. század eleje) ismét divatba hozta a szövött kárpitot, de ez a kárpit már nem követi a festészet előírta formavilágot sem méreteiben, sem részleteiben, egyszóval önállósodott, megteremtve a művészetek új ágát, a textilművészetét. Itt már a művész diktálta a tartalmat és a formát is.

Igény már nem volt a nagyméretű falikárpitokra. A polgárosodással megszületik a kézimunka. A különböző szövés technikákat az öltések változatos alkalmazásával hímzéssé nemesítik a szorgos női kezek. A felvetőszálakat felváltja a lenvászon, a belevő gyapjúszálakat a finom pamutfonal (mulini), és a tű segítségével egészen miniatűr kompozíciókat is meg tudnak varrni. Az alapanyag és a hímzőfonal finomságától függően készülhetnek ékszert helyettesítő ruhadíszek, betétek, gallérok, övek és gombok is.

Hát ezért vagyunk ma itt, hogy ezt a hozzáértő, szorgos, alázatos munkát, mely sok lemondást, de ugyanannyi örömet okoz kivitelezőjének, értékeljük és megdicsérezzük!

HUNYADI MÁRIA

Berde Áron-emlékünnepség

A falu szülöttjére emlékezett Szentivánlaborfalva

Háromszéken nem feledkeztünk meg a Feketeügy menti ikerfalv jeles szülöttjéről. Mind a *Háromszék* napilapban, mind elődjében, a *Megyei Tükör*ben több alkalommal felelevenítettük életét, munkásságát. Március végén, születésének 200. évfordulóján nagyszabású rendezvény keretében emlékezett névadójára fennállásának 45. évfordulóján a sepsiszentgyörgyi székhelyű Berde Áron Közgazdasági és Közigazgatási Szakközépiskola, mint olyanra, aki sok könyvében és tanulmányában gyakorlati tanáccsal látta el a föld megmunkálójait, főgondnoka volt unitárius egyházának. Szőke Annamária jelenlegi iskolavezető arról beszélt, hogy mindaz, amit teszünk, azért sikeres, mert csapatban végezzük, és mert valljuk: dolgozni csak úgy érdemes, ha az ember alkot. Ez az iskola akkor született, amikor az ötvenes években megszüntetett szakoktatás újjászervezésén munkálkodtak az egész országban – ismertette Péter Sándor, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének háromszéki elnöke. Kereskedelmi egységek, intézmények vezetői, szakemberei lelkesen álltak az iskola mellé, tanítottak, büszkéek voltak arra, hogy a szakmát továbbadhatják a fiataloknak.

A sepsiszentgyörgyi ünnepséget a szülőfalv folytatta április 13-án a szentivánlaborfalvi Berde Mózsa I-IV. osztályos iskolában és a közvetlen szomszédjában levő unitárius templomban. Megnyitó ünnepség-

nek számított az az anyanyelvi vetélkedő, amelyen negyvenegy tanuló jelent meg Kovászna és Hargita megyéből, remekeltek versmondásból a Laborfalvi Róza Szépen Magyarul hagyományos vetélkedő harmadik kiadásával. Kelemen Alpár mérnök-karmester, lelkes helyi művelődésszervező nyitotta meg a Berde Mózsa és Laborfalvi Róza emléknep-sorozat harmadik rendezvényeként a Berde Áron-napot. Az ünnepeletről Bagoly Zoltán, a sepsiszentgyörgyi Berde Áron szakközépiskola történelem szakos tanára tartott vetített képes előadást a 2017-ben megjelent emlékfüzet szerzőjeként.

Berde Áron (1819–1892) tudós, jogász, közgazdász, egyetemi tanár és a kolozsvári Unitárius Kollégium tanár-igazgatója, majd unitárius főgondnok, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az első magyar meteorológiai és klimatológiai szakkönyv szerzője, a Kolozsvári Tudományegyetem első rektora volt. Szebeni Zsuzsa, a Balassi Intézet Magyar Kulturális Központja sepsiszentgyörgyi fiókintézetének igazgatója értékelte és elmondta, hogy a szentivánlaborfalvi rendezvény egyike a napjainkban is egyre szaporodó művelődéstörténeti módszernek, az emlékmegőrzésnek. Berde Mózsa emléklapok mellé, közös márványlapra helyezték el Berde Áron bronzból való portré-domborművét, Petrovits István alkotását, az iskola udvar felőli falán. Az avató-koszorúzó ünnepségen a bibliai táalentumok példázatára emlékeztette a jelenlevőket és áldást mondott nagytiszteletű Török István, a Háromszék Felsőfehéri Unitárius Egyházkör esperese. Az iskola és az unitárius templom udvarát egykor szigorúan lezáró kerítésen valódi és kissé jelképes átjárót nyitottak a szervezők: sok-sok évtized után végre szó szerint egymás mellé került a templom és az iskola. Az emlékredezvény kórustalálkozóval végződött a templomban, ahol Buzogány Csoma István laborfalva-kézdivásárhelyi unitárius lelkész mondott rövid áhítatot. Öt együttes: a fennállásának 20. évfordulóját ünneplő helyi Székely István dalkör és a Laborfalvi Róza nőszövetségi kórus, az uzoni református dalárda, a székelytamásfalvi férfikórus és a bodoki kamarakórus tett tanúbizonyságot zenei anyanyelvünk megtartóerejéről. A katolikus egyház kultúrtermében délutánba nyúlt a közös szeretetvendégség.

KISGYÖRGY ZOLTÁN

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztelőpoharak, kenyérosztó tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett önből készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom.

Érdeklődni a 0264 433 241-es, 0765 128 601-es, illetve a (0036) 20 3168 217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE ötvösmester
Kolozsvár

SZERETETSZOLGÁLAT

Délutáni iskola Fiattfalván

A délutáni iskolai projekt kapukat próbál nyitni azon gyermekek és családok számára, akik szociális helyzetük miatt hátrányban élnek. A program által lehetőségeket biztosítunk a hátrányos helyzetű, de tanulni vágyó és fejlődni akaró kisdíákok részére, a tanulás mellett gondot fordítva a lelki nevelésre, és egyben segítve a közösségbe való integrálásukat, egyengetve az utat a jövőbeli felzárkózási esélyeik felé.

Délutáni iskolai programunk a Ház a Holnapért Alapítvány és a Gondviselés Segélyszervezet programjaként működik Fiattfalván az Orbán Balázs Gimnázium termében és támogatásával. Az elmúlt években kiemelt támogatónk a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

Az indulás óta eltelt tizenhárom év tapasztalata alapján elmondhatom, hogy a programban tanuló gyermekek közül van, aki elvégezte a középiskolát, vannak, akik a szakiskolában tanulnak, akik már szakmát sajátítottak el, és vannak olyanok, akik, ha rövid ideig is, de megizlelték a délutáni foglalkozások hangulatát, a tanításokat. Ezek a gyermekek erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy szakmával, oklevéllel lépjenek az életbe, hogy minél több osztályt kijárjanak, vannak céljaik, elképzeléseik a jövőjükkel kapcsolatban.

Az egyháztársadalmi szervezetek tevékenységeinek egyik területe a gyermekek szeretetéből és a gyermekekre való odafigyelés igényéből fakadó segítő és lehetőségeket biztosító munka. Mivel a társadalmi rétegek között nagy a szakadás, a kihívások folyamatosan sokasodnak, fel kell figyelniük azokra a közösségekre és fiatalokra, akiknek a szellemi, fizikai, lelki életének alakulása van veszélyben. Fel kell figyelniük azokra a gyermekekre, akiket a közösség kizár különböző tevékenységekből, vagy kizár a mindennapi életből.

Településeink, gyülekezeteink nagy része rendelkezik a fent nevezett gyermekcsoportokkal. Olyan

gyermekek ezek, akiknek többek között nincs megadva az otthoni szellemi és környezeti lehetőség a délutáni tanulásra, segítségben sem részesülnek otthon. Ezért a már meglévő szociális hátrány folyamatosan, halmozottan nő a többi tanulóval szemben, míg nem az esélyeik is behozhatatlanul lemaradnak az átlagostól.

A délutáni iskolai projekt alapvető célkitűzése a szociálisan hátrányos, de tanulni vágyó diákok segítése, tanulási lehetőség biztosítása, a közösségbe való integrálásuk előkészítése, ismeretbeli és magatartásbeli képességeik fejlesztése, a szülők fokozatos bekapcsolása a projektbe, tanácsadás, konfliktuskezelés, családlátogatás, lelki nevelés. Ugyanakkor kiemelt cél a gyermekek segítése az életben való eligazodásban, az alapok elsajátítása a szellemi képességeik maximális kihasználásához, ahhoz, hogy az aktuális osztályokat ki tudják járni. Folyamatosan biztatjuk őket a továbbtanulásra, hiszen a közösségben, ahol élnek, erre elvéve látnak példát.

Az évek folyamán fokozatosan bővítettük a programot. Így a három gyermekcsoporttal évente 2-3 alkalommal közös délutáni programot szervezünk, amely az ünnepkörökhöz kötődik. Ugyanakkor kirándulásokra megyünk, melyek által „megfoghatóvá” válik a világ, a szűkebb és tágabb élettér, amelynek belakására neveljük, biztatjuk a gyermekeket. Az ideitől a gyermekek részére meleg ebédet is tudunk biztosítani, amely által családiasabb és otthonosabb lett a délutáni együttlét.

A projekt tevékenységei és lelkiége hangsúlyozni szeretné a gyermekek felé azt az örök igazságot, amely szerint minden ember a jó Isten teremtménye és egyenlő. Sajnos a mindennapokban sok esetben ezt nem élik meg a közösségekben. Talán ez az egyik legfontosabb üzenet a gyermekek felé, amely erősíti az önbizalmukat és azt a tudatot, hogy helyük van a társadalom perifériáján belül is, de ennek eléréséért nekik is minden tőlük telhetőt meg kell tenniük.

BARTHA MÁRTA

Közadakozásból építenek új házat

2018. december 2-án hajnalban a miklósvári Elek család háza – a tűzoltók jelentése szerint – rövidzárlat miatt kigyulladt, és teljesen leégett. A családtagok elmondása szerint a lángokat az útról vette észre valaki, aki a kerten átugorva riasztotta az alvó családot, s így, bár a ház teljesen odaveszett, emberéletben nem esett kár.

A tüzesetet követően a család felkereste e sorok íróját, mint a Gondviselés Segélyszervezet Háromszéki fiókszervezetének erdővidéki munkatársát, és felkértek, hogy segítsen egy Erdővidék szintű adománygyűjtés megszervezésében. Környékbeli önkéntes társaimmal, a falufelölős, a helybeli római katolikus egyházközség és nőszövetség képviselői, illetve a helyi közbirtokosság elnöke és a károsult család tagjainak jelenlétében a miklósvári római katolikus plébánián zajló egyeztetés keretében döntöttünk a gyűjtés megszervezésének részleteiről. Mi, a segélyszervezet munkatársai, a pénzbeli adományok gyűjtésének szervezését és lebonyolítását vállaltuk.

Közreműködésünknek köszönhetően december 10–23. között több mint ötven önkéntes járta házról házra Erdővidék 18 települését, amelyeken 5, 10, 20, 50, 100 és 200 lejes adományokból közel 83 ezer lej gyűlt össze, miközben a célirányosan létrehozott Facebook-oldalon népszerűsített bankszámlákra a világ minden sarkából érkezett további 17 ezer lej, így összesen mintegy 100 ezer lej adomány gyűlt össze. Ha mindezekhez hozzászámoljuk az ugyancsak adományként érkező építőanyagokat, illetve egyéb tárgyi és kétféle munkában megnyilvánuló felajánlásokat,

akkor biztosak lehetünk abban, hogy az Elek családnak lesz, amiből az új házat felépítenie. Az írott és elektronikus médiában közzétett felhívásoknak köszönhetően egy sepsiszentgyörgyi fiatal építész, Bodor Attila teljesen ingyen vállalta, hogy elkészíti a terveket és az építkezési engedélyek megszerzésében is közreműködik, illetve egy ugyancsak sepsiszentgyörgyi topográfus önköltségi áron végezte el a kötelező felméréseket. Időközben elkészültek a tervek, és a tavasz beköszöntével az új ház alapját is sikerült beönteni. A közeljövőben teljes erőbedobással állnak neki a falak és a tetőszerkezet felépítésének. Reméljük, hogy az építés során, eddigi történeteinkhez hasonlóan, ezúttal is pont annyi lesz mindenféle szükséges anyagból és erőforrásból, mint amennyi épp szükséges.

Az elmúlt két évtized folyamán Erdővidék lakói számos alkalommal bizonyították, hogy tudnak nagylelkűek és együttérzőek lenni a bajban lévő embertársaikkal. Sikeres és eredményes összefogások voltak árvizek, tüzesetek, illetve több nagybeteg gyermek műtéti költségeinek előteremtése esetén, de talán ennyi önkéntest és ennyi adományozót megmozgató, az egész kistérséget átfogó, illetve ekkora összegű adományt begyűjtő kezdeményezés Erdővidéken mindeddig még nem volt. Bevallom őszintén: büszke vagyok arra, hogy részese lehettem, lehettünk ennek az újabb erdővidéki összefogásnak. Az Elek család, a Gondviselés Segélyszervezet és a magam nevében is köszönöm, hogy így mellénk álltak, hogy tiszta szívvel és szeretettel segíthettünk. Kérem a Fennvalót, hogy gondviselő tekintetét a továbbiakban is tartsa minden jó szándékú emberen, és ha valaha újra szükség lenne rá, akkor ismét legyen mellettünk, hogy segíthessünk más, segítségre szoruló felebarátainkon is.

DEMETER ZOLTÁN

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyházközségek öt erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtetre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740133027);
- **Brassó:** András Erika (0787584862);
- **Sepsiszentgyörgy:** Péterfi Zita Ágnes (0267313813);
- **Csikszereda:** Solymosi Alpár (0742153716);
- **Székelyudvarhely:** Simó Sándor (0744299238).

NŐK VILÁGA

Találkozásaink

Április 6-án kora reggel csodálhattuk meg a tavaszi fényben úszó Székelyköt, ahogy Torockószentgyörgy felé haladtunk. Itt tartottuk nőszövetségi közgyűlésünket a kolozs-tordai körben. A helyi nőszövetség tagjai Máriákként és Mártákként szép számban jelentek meg, és minden jelenlevő megérezhette, hogy lelkesen készültek fogadásunkra.

A választással egybekötött közgyűlést Keresztesi Polixéna körli elnök vezette. Ez alkalommal a gyűlésen jelen volt Dimény Csilla UNOSZ-elnök és Asztalos Klára UNOSZ-titkár is. Tizenegy nőszövetségből negyvenegyen érkeztek, és a sürgő-forgó háziak kb. húszan voltak jelen.

A gyűlésen résztvevőket Finta Emese lelkész, Dimény József esperes, Dimény Csilla UNOSZ-elnök és Imre Elvira helyi nőszövetségi elnök köszöntötte. Mindannyian hangsúlyozták, hogy kellenek ezek az alkalmak, amikor „tisztogathatjuk a lelkünket” (Finta Emese), amikor „egymástól tanulni és töltekezni lehet” (Dimény József), amikor „érték van a találkozásban, az egymásra és közösségre fordított időben” (Dimény Csilla) és „szeretethen, kellemes együttlétben lehet részünk” (Imre Elvira).

Beszámolók hangzottak el Alsófelsőszentmihály, Bágyon, Kolozsvár, Kövend, Magyarorszávat, Sinfalva, Torda, Tordatúr, Torockó, Torockószentgyörgy képviselőitől, valamint Nagyvárad nőszövetségi tevékenységéről. Az összegzés rendjén Dimény Csilla megjegyezte, hogy új tagokat új tevékenységekkel lehet megszólítani, és mindenhol kell egy jó szervező, moz-

gósító személy, hogy a dolgok működjenek. A tisztújítás végeredménye a következő: körli elnök Dimény Csilla, titkár-pénztáros Józsa Emese, jegyző Pálfi Ildikó, választmányi tagok Balázs Katalin és Keresztesi Polixéna.

Az áhítat és istentisztelet alkalmával Jobbágy Júlia kolozsvári segédlelkész teljesített szolgálatot, aki hangsúlyozta az asszonyok hitének erősségét, a lelki feltámadás szükségességét, amely mindig komoly munka, kitartás, erő kell hozzá.

Ez alkalommal a körli vándorabroszt, az esperes áldását követően, Dimény Csilla adta át Imre Elvirának. A nőszövetségi elnök, aki az énekvezéri szolgálatot is végezte, irányította a lányok, asszonyok verses-énekes műsorát is, amelynek alapját a volt torockószentgyörgyi lelkész, Sándor Bálint versei képezték.

Istentisztelet után került sor dr. Ferenczi Enikő *Nők minden-kor* című előadására: minden korosztályt kiemelezve az előadó megfogalmazta, hogy mindig fogadjuk el korunkat, mindazzal, amivel együtt jár a bizonyos időszak. Ha a test az idő haladtával le is épül, a lélek közelebb lesz Istenhez, egy bölcsebb életfilozófia áll be.

A helyiek még egy kabaréjelenettel is megleptek. Ezután a terem gyorsan ebédlővé változott, és jó hangulatban költhettük el a közös ebédet, amelyet az asszonyok lelkes csapata készített el, szolgált fel. Köszönjük a torockószentgyörgyieknek ezt az emlékezetes, jácintillatú és a somodi kalács fűszeres ízét idéző találkozást, a testet-lelket melengető fogadtatást. Legyen áldás minden munkájukon!

PÁLFI ILDIKÓ

IFJÚSÁGI OLDAL

Boldogmondások a tavaszi Közös utakon

• Április 5–7. között tizennyolc fiatal indult útnak a Közös utakon ifjúsági istentiszteletes körút tavaszi kiadásának állomásaira: Ürmösre, Gyergyószentmiklósrára, Alsóboldogfalvára, Nyárádszentmárton-Csíkfalvára, Küküllődombóra és Torockóra. A hétvége során az egyletes fiatalok a boldogmondások üzenetét közvetítették az istentiszteleten résztvevők felé, a mindennapi élet különböző részeinek boldogságairól meséltek és üzentek.

- Boldogok, akik keresnek és találnak.
- Boldogok, akik tartoznak valahová. Boldogok, akik bátrak.
- Boldogok, akik nem ragaszkodnak, tudnak elengedni.
- Boldogok, akik úton vannak.

- Boldogok, akikben él még a gyermek.
- Boldogok, akik álmodoznak, és álmaikat próbálják is megélni.
- Boldogok, akik adnak.
- Boldogok, akik szeretnek, és szeretve vannak.
- Boldogok, akik hisznek és bíznak.
- Boldogok az egyletesek.
- Boldogok az emberek, mert ők Isten gyermekei.

A boldogmondások megfogalmazása és kimondása alatt és után a következő vallomások születtek:

„Boldogsággal tölt el a tudat, hogy bármikor, ha úton vagyunk, szeretetből, őszintén szólunk, így hitelesek, emberiek maradunk. Boldog vagyok, mert ezeken a közös útjainkon mindig mosoly ül az arcunkon, ezért minden visszamosolyog ránk.” (Duka Boróka)

„Boldogság a Közös utakon belépni a templomok ajtaján, és megérezni a csendben, a dalban, a mellettünk ülő erős kézszorításában a Mindenhatót. Csak egyszerűen jelen lenni, érezni az Ő jelenlétét, és tudni, hogy tartozunk valahová. És ebben megerősödni. Ez a boldogság!” (Magyari Zita)

„Számomra a Közös utakon azért volt boldogság, mert adhattunk magunkból egy-egy apró részt azoknak, akik jelen voltak az istentiszteleteinken.” (Ravasz Levente)

„Hittel teremteni, szeretetet adni és így boldognak lenni. Istengyermeki mivoltunkból nyert boldogság megélése. Talán ilyen egyszerű és ilyen szép ez az egész. Ezért boldogság a Közös utakon. Együtt adunk valami jót, szépet, Istennek tetszőt embertársainknak, ami szívből jön és őszinte. Értéket próbálunk képviselni, hogy azt is tudjunk nyújtani az emberek-

nek, és közben egymásban fedezzük fel az apró csodák életet adó örömeit. Ez a boldogság: együtt, egy úton.” (Tatár Ágnes Tekla)

„Boldogok, akik közös úton járnak, és nem csak keresnek, hanem találnak is. Boldogságot. Boldogságot találnak a fiatalok által kimondott gondolatokban, és boldogságot találnak az őket figyelő csillogó és néha könnyes szemekben. Közös útjaink által együtt tudunk Istenhez szólni, és a közösség ereje erőt ad a bátorsághoz. Bátorsághoz, hogy merjünk boldogok lenni, és bátorsághoz, hogy közös utakon járjunk.” (Horváth Réka)

„A boldogságot folyton keressük: egy pillanatnyi állapot, amit ha elérünk, ismét új, távlati célokat keressük. De ha megtaláljuk a közös utat ahhoz, hogy kicsit lelassítsuk az időt, a pillanatokat, akkor huzamosabb ideig élvezhetjük ezt az áldott állapotot.” (Karácsonyi József Lehel)

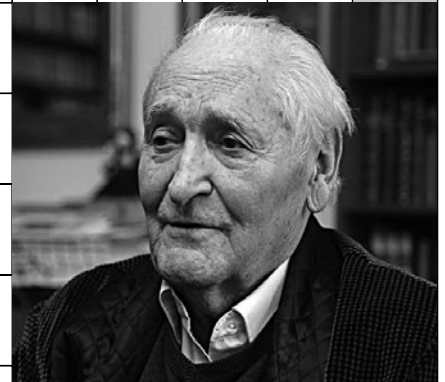

„A közös utainkon bármi megtörténhet! Istenkeresésből válhat Istenre találóvá fiatal és idős. Kétségeiből ébredhet hitére a hitehagyott. Álom nélküli létből ébredhet álmait valóra váltóvá a tétlenkedő. Utakra indulhat a röghöz kötött. Bátorrá válhat a gyáva. Gyermekeké válhat az, ki már régen játszott az életet. Boldoggá válhat az ember, mert szerethet, és őt is szeretik, mert van egy közösség, amelyben a sokféleség labirintusából a közös utakon közös metszőpontokra találhat: csendre, zajra, dalra, békére, Istenre, a láthatatlan láthatóságára.” (Antonya Ilona)

„Minden dallam hangjegyében, minden szónok hanglejtésében, minden lelkes hallgató mosolyában és minden együttesen dobbanó szív szeretet-ritmusában éreztük, hogy ott van Isten. Isten, aki lélek és szeretet, és aki velünk együtt akarja, hogy mindannyiunknak szebb legyen. Közösen akartuk. Közösen Vele, és így volt igazán kerek egész az utazás. Ez a minden lélegzetben boldog: önmagunkhoz, testvéreinkhez és a Lélekhez való közös utazás.” (Nagy Norbert)

	Kányádi Sándor verse	Álomképeket kergető		Északi férfinév	Kovács István beceneve	... Lajos, magyar színész volt	Műtrágyaféleség	Rég élt előd	Svéd autójel	Nemi jelleg	Van ilyen titok is	Gárdonyi regényét írta róla	Rombolás	Erdővidéki falu	Kányádi Sándor verse
Szólit, népiesen			Kányádi verse Amely ideje												
Jóteknycodás									Vidámabbá váló Későre						
Nagy-szerű munkát végez								Telly ..., azaz Kojak Szív közepe!							
E napi				Nulla Makk szélei!		Ritka női név Van ilyen szoba is						Nagy kártyalap Teller ..., atomfizikus			
Állat fekhelye					Hull Tanít					Próba Kányádi verse					
Senkinek el nem mondó								Kiönt a folyó Lengyel autójel					Tantál vegyjele Kövér, viccesen		
Böloni László csapata volt				Építőanyag Jós			Lapszél! Belga település (AMAY)		Ennivaló Amerikai informatikai cég						
Lyukas cent!			51, római számmal Hidegben megdermed			Híres ménes Becézett Olga						Algebra, röviden Kés része			
Az enyém								Ellenben Balkáni tánc			Európai tenger Orgó				
Az áramerősség jele		Vendéglői lap Az öreg földrész			Házbérlő Német művész-család volt					Becézett Olívia Rabló					
Nincs nála mérete-sebb															
Bánati város lakója							Farmermárka Fogadalom								
Pálmafajta						Részben leolt! Tesz			A tárgy ragja Taszít						
Gaboni, ománi és francia autójel				Angol úrnő, röv. A sakk vége!				Növény része Török líra							
Fényelnyelő					Színész, rég A tűz közepe!										
Kányádi Sándor verse			GY												

90 évvel ezelőtt, 1929. május 10-én született Kányádi Sándor Nagyalambfalván. (Elhunyt 2018-ban.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára (híroldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Liker Henrietta, Szombafalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

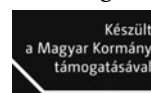
kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

Kedves Barangolók!

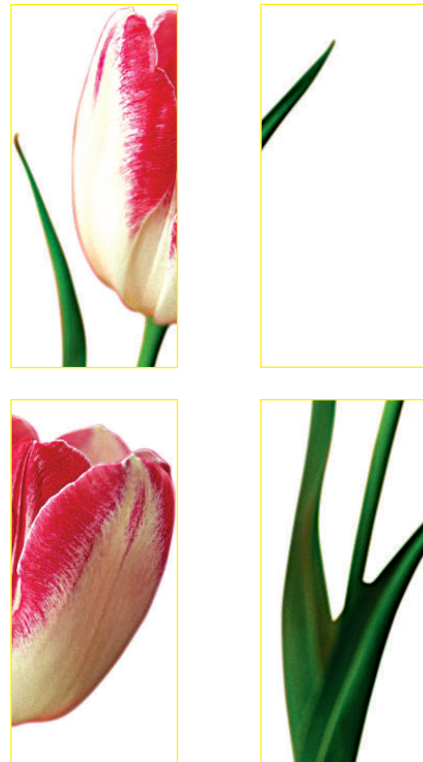
Szeretettel gondolva rátok, ebben a hónapban is elkészítettem a feladatokat, amelyek által ismereteitek tárházát bibliaismereti kincsekkel is gazdagíthatjátok. Májusban virágba borulnak a fák, illatos orgonák és akácfák derítik jókedvre az iskolába siető kislányokat és kisfiúkat, vagyis benneteket. Biztosan ti is érzitek a levegőben a sok-sok virág illatát, és néha, mikor éppen prüszköltök, lehet, hogy egy pitypang pihés ejtőernyője botlott orrotokba, amint a széllel tavaszi táncot lejtett. Szívjátok magatokba a friss levegőt, tekintsetek fel az égen úszó vattapamacsokra, a formálódó bolyhos felhőkre, és szedjétek virágot! Lepjétek meg nagymamát, édesanyát, tanítókat, testvéreket, nevelőteket, bárkit, akit szerettek!

Tudjátok, mi lesz a legszebb abban az icipici csoportban? Az, hogy nem születésnap, nem névnap alkalommal, nem jeles napon nyújtjátok át, hanem csak úgy, sok-sok szeretettel. Azt nem árulom el, hogyan fognak rátok nézni, mit fognak szólni a megajándékozottak, majd ti magatok fogjátok meglátni! Remélem, megérezitek az örömszerzés jószágos élményét. Csak bátran!

Január az év kezdete,
február őt követi,
március, április bimbót
hord a hajában,
....., június
virágát nyitja ki,
július, augusztus, szeptember
gyönyörűséges nyarat hoz,
de október, november, december
bizony szürke és lucskos.

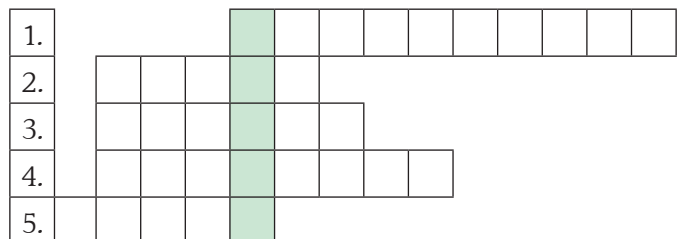

Májusban az édesanyákat, nagymamákat köszöntjük, így hogyha te is szeretnéd meglepni őket, vágd ki ezt a feldarabolt tulipánt, ragaszd egy lapra, és egy kedves szöveggel meg is örvendeztetheted őket.

Feladat: A bibliai szavakat kikeresve, egészítésként ki a keresztrejtvényt, és meglelitek a svéd népi mondóka hiányzó szavát.

1. Mely gyümölcs illatozik az Énekek éneke 7,14-ben?
2. Mi fonódott Jónás fejére? (Jónás 2,6)
3. Az Ézsaiás 41,19 versében a negyedik fafajta.
4. Jób könyve 40,15–22 verseiben olvashatjuk, hogy a víziló ilyenfajta bokor alatt hever. Milyen bokor is ez pontosan?
5. A kenyér „k” betűs összetevője Ezékiel 4,9 verse alapján.

Festett famennyezetű templomainkról

• A Magyar Unitárius Egyház megalakulásának 450 éves évfordulója alkalmából rendezett megemlékezések előkészítése sorába tartozott az a kutatás, mely számba vette az erdélyi unitárius templomokban fellelhető vagy egykor ott volt festett asztalosmunkákat. Ennek eredményeként született a kötet (Balassa M. Iván: *Az egy igaz Istennek és szent fiának Jézus Krisztusnak tiszteletére építettett. Festett famennyezetek és berendezések az unitárius templomokban*), melyben majd' félezer év, unitárius templomokban található festett asztalosmunkáit tekintette át a szerző.

1568 az unitárius egyház intézményes megalakulása, a festett asztalosemlékeknél természetesen nem határ, hiszen éppen úgy, mint más protestáns egyházaknál, a hívők korábbi, római katolikus templomokat „örökölték meg”, de a későbbi időkben az is előfordult, hogy unitáriusból reformátussá lett az „Isten háza”. Ádamos és Homoródszentpéter az 1520-as évekből a kezdet, a legfiatalabb az ezredfordulóra Magyar-Andrásfalván, a református gyülekezettel közösen használt templom számára elkészült berendezés. Jól lehet a faberendezések festése már a reformáció előtt egyházi gyakorlat volt, és később minden felekezet élt vele, a faberendezések elsősorban növényi, geometrikus, és ritkábban figurális díszítőmotívumokkal való dekorálása hangsúlyosabban Erdély protestáns templomaiban maradt fenn, mi több, az unitárius egyház a teljes erdélyi emléktáron belül igen jelentős alkotásoknak tulajdonosa – a teljesség igénye nélkül említjük meg csupán Ádamos, Énlaka, Nyárad-szentmárton, Szentgerice, Magyarszentbenedek, Homoródkarácsonyfalva, Dicsőszentmárton mennyezeit. A jelenlegi mintegy 140 unitárius templomból 78-ban lehet kimutatni ilyen emlékeket, egy részük – valamilyen formában – ma is megvan, a többitől pedig különböző, elsősorban levéltári források vallanak. A festett berendezések egyedi száma ennél jóval több, több mint 160 körüli emlék, köztük teljes mennyezetek, karzatok, szószékkoronák, padok, úrasztalok, „pulpitusok”, ajtók szerepelnek a kötetben, hiszen egy-egy templomban gyakori, hogy az összes előbb felsorolt asztalosmunka megvolt vagy megvan, nem beszélve arról, hogy nem ritkán a régi festett mennyezet helyett új készült, a karzatot megújították, a táblákat átfestették vagy egyéb munkákat végeztek. A szerző elsősorban a kérdéskör tudományos feldolgozására vállalkozott, ám a gazdag képanyag, több

mint 380 fénykép és rajz az egyházi építészet iránt érdeklődő olvasók széles köre számára értelmezhetővé, élvezhetővé teszi a kötet olvasását. A könyv egyik nagy erénye a teljes emléktáron számbavétele, habár a szerző tudatában van annak, hogy a kutatás nem tekinthető teljességgel lezártnak, hiszen számítani lehet további alkotások, elsősorban utólagosan átfestett emlékek azonosítására, kallódó tárgyak felbukkanására, ahogy számíthatunk az egyes emlékek jövőbeni restaurálása során új összefüggések megfogalmazására is.

Balassa M. Iván (1943) az 1970-es évek végétől kutatja, több-kevesebb megszakítással, a protestáns templomokban fellelhető festett asztalosmunkákat. Az itt bemutatott unitárius emléktáron a teljes magyar festett asztalosmunkájú templomberendezéseknek csupán csak egy részlete, de mint cseppben a tenger, minden megtalálható közöttük, ami ezeket a kultúránkban kiemelkedő jelentőséggel bíró műveket jellemzi. A könyv szerkesztője Furu Árpád, és a Magyar Unitárius Egyház és az Exit Kiadó közös gondozásában jelent meg 2018-ban.

F. Á.

Andrási György ny. lelkész (Kolozsvar), **Bartha Márta**, a Gondviselés Segélyszervezet önkéntes munkatársa (Székelykeresztúr), dr. **Bücs Szilárd Lehel** denevérkutató (Kolozsvar), **Demeter Zoltán**, a Gondviselés Segélyszervezet önkéntes munkatársa (Barót), **Furu Árpád** építészeti és turisztikai tanácsadó (Kolozsvar), **Gálfalvi Gábor** ny. tanár (Alsóboldogfalva), **Hunyadi Mária** textilművész (Marosvásárhely), **Kisgyörgy Zoltán** újságíró (Sepsiszentgyörgy), **Koppándi Júlia** lelkész (Déva), **Lakatos Sándor** vallástanár (Székelykeresztúr), **Máthé Dénes** egyetemi tanár (Kolozsvar), **Mikó Ferenc** lelkész (Tarcsafalva), **Molnár-Kis Sándor** tanár (Désfalva), **Pálfi Ildikó** nőszövetségi elnök (Sinfalva), **Péterfi Ágnes** lelkész (Sepsiszentgyörgy), **Szombatfalvi Csongor** lelkész (Désfalva)